

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. ОБЩИ УКАЗАНИЯ	3
1.1. Използвани съкращения.....	3
1.2. Безопасна експлоатация на КА. Опазване на околната среда.....	3
1.2.1. Правила за монтаж и безопасна експлоатация на КА.....	3
1.2.2. Правила за опазване на околната среда.....	3
1.3. Запознаване с КА.....	4
1.3.1. Външен вид. Съставни части.....	4
1.3.2. Клавиатура. Общ вид и описание на отделните клавиши.....	5
1.3.3. Дисплей (индикация).....	5
1.3.4. Принтер.....	5
1.3.5. Оперативна памет.....	5
1.3.6. Фискална памет.....	5
1.3.7. Електронна контролна лента.....	6
1.4. Функционални възможности на КА.....	6
1.5. Интерфейсни възможности.....	6
1.5.1. Работа с електронна везна.....	6
1.5.2. Работа с външен клиентски дисплей.....	6
1.5.3. Работа с баркод скенер.....	6
1.5.4. Връзка с компютър.....	7
1.5.5. Сейф.....	7
1.6. Захранване на КА.....	7
1.6.1. Захранване от електрическата мрежа.....	7
1.6.2. Захранване от вградените акумулатори. Зареждане на акумулаторите.....	7
1.7. Консумативи за работа на КА и тяхната замяна.....	7
1.7.1. Замяна (зареждане) на хартиени ленти.....	8
1.8. Как да се използва настоящото ръководство.....	9
1.9. Инсталиране и въвеждане в експлоатация на КА.....	9
1.10. Видове документи издавани от КА.....	9
1.11. Достъп до режимите на работа на КА.....	10
2. ПРОГРАМИРАНЕ	11
2.1. Смисъл на програмирането. Основни принципи.....	11
2.1.1. Подрежими на програмиране.....	11
2.1.2. Функционални клавиши.....	11
2.1.3. Програмиране на цифрови стойности.....	12
2.1.4. Програмиране на параметри.....	12
2.1.5. Програмиране на символи (имена).....	12
2.1.5.1. Програмиране на имена чрез кодова таблица.....	12
2.1.5.2. Програмиране на имена чрез GSM клавиатура.....	14
2.2. Програмиране на общи за КА параметри и величини [Подрезим 1].....	15
2.2.1. Общи параметри на КА.....	15
2.2.2. Системни параметри на КА.....	16
2.3. Програмиране на плащания име и курс на валута [Подрезим 2].....	17
2.3. Програмиране на данъчни групи [Подрезим 3].....	18
2.5. Програмиране на департаменти [Подрезим 4].....	19
2.6. Програмиране на артикули [Подрезим 5].....	20
2.6.1. Програмиране на баркод за артикул посредством скенер.....	22
2.7. Програмиране на оператори. [Подрезим 6].....	22
2.7.1. Програмиране парола на оператор посредством баркод скенер.....	23
2.8. Работа с компютър в режим на програмиране и отчитане [Подрезим 7].....	23
Тестове на КА. Пароли за достъп [Подрезим 8].....	23
2.10. Възстановяване на всички параметри на КА по подразбиране.....	25
2.11. Настройка на комуникационни параметри [Подрезим 9].....	25
2.11.1. Скорост на комуникация.....	25
2.11.2. Протокол на електронна везна.....	25
2.11.3. Протокол на външен дисплей.....	25
2.12. Сверяване на дата и час.....	26
3. РЕЖИМ "ПРОДАЖБИ"	27
3.1. Достъп до режима. Функционални клавиши.....	27
3.2. Основни принципи за работа в режим "Продажби". Ограничения и забрани.....	29
3.3. Примери - клавишна последователност.....	29
3.3.1. Регистриране на продажби от департамент.....	29
3.3.2. Регистриране на продажби на артикули.....	30
3.3.3. Продажба на артикули посредством баркод скенер.....	30
3.3.4. Продажба на артикули чрез ръчно въвеждане на баркод (номенклатурен номер).....	31
3.3.5. Продажби с умножение.....	31
3.3.6. Продажби с умножение при работа с електронна везна.....	31
3.3.7. Корекция "непосредствен войд".....	32
3.3.8. Корекция "дълбок войд".....	32
3.3.9. Изчисляване и печат на междинна сума.....	32
3.3.10. Регистриране на процентни отстъпки и надбавки.....	32
3.3.11. Регистриране на стойности отстъпки и надбавки.....	33
3.3.12. Регистриране на отстъпки и надбавки върху междинна сума.....	33
3.3.13. Въвеждане на свободен текст.....	33

3.3.14. Плащане в брой без изчисляване на ресто	34
3.3.14. Допълнителни видове плащане. Смесено плащане. Пресмятане на ресто	34
3.3.15. Работа с валута. Преизчисляване на суми. Плащане. Избор на ресто	34
3.3.16. Издаване на разширена клиентска бележка (фактура).....	35
3.3.17. Служебно въвеждане и извеждане на суми.....	36
3.4. Примери – бонове	37
3.5. Работа с КА в ресторантски режим.....	38
3.5.1. Специфични особености	38
3.5.2. Избор на сметка (маса/място). Нова поръчка	38
3.5.3. Регистриране на продажби в текуща поръчка. Приключване на поръчка	39
3.5.4. Разпечатване на обобщена сметка	39
3.5.5. Закриване на сметка	39
3.5.6. Натрупване на бързи поръчки.....	40
3.5.7. Примерни бонове ресторантски режим	40
4. ОТЧИТАНЕ НА КАСОВИЯ АПАРАТ	41
4.1. Избор на режим	41
4.2. Разпечатване на Електронна Контролна Лента (ЕКЛ).....	42
4.3. Дневен финансов отчет на КА	43
4.4. Отчет по видове плащания	45
4.5. Справка за налични дневни суми	45
4.6. Справка за незакрити сметки. Служебно закриване на сметки	45
4.7. Отчет на департаменти	45
4.8. Отчет на артикули. Справки по артикули	46
4.8.1. Отчет на артикули (X и Z)	46
4.8.2. Справки по артикули (X)	46
4.9. Отчет на операторите. Справки по оператори.....	47
4.9.1. Отчет на операторите (X и Z)	47
4.9.2. Справки по оператори (X).....	47
4.9. Примерни отчети.....	48
5. ОТЧЕТИ НА ФИСКАЛНАТА ПАМЕТ	49
5.1. Избор на режим	49
5.2. Задължителни отчети на ФП.....	49
5.2.1. Отчет на ФП по зададени начална и крайна дата	49
5.2.2. Отчет на ФП по зададени начален и краен блок	50
5.3. Служебни отчети на ФП	51
6. АВАРИЙНИ СИТУАЦИИ ПРИ РАБОТА С КА	53
6.1. Грешка в оперативната памет на КА “НУЛИРАН РАМ”	53
6.2. Грешки във фискалната памет на КА	53
7. ГРЕШКИ И БЛОКИРОВКИ ПРИ РАБОТА С КА	54
7.1. Съобщения изписвани на дисплея на КА	54
7.2. Съобщения за грешки и блокировки, отпечатвани на принтера.....	55
7.3. Блокировки при програмиране	56

1. ОБЩИ УКАЗАНИЯ

Настоящия документ е предназначен да запознае потребителя на касовия апарат с възможностите му, както и с правилата за безопасната му експлоатация. Ръководството съдържа всичката необходима информация за програмиране, регистриране на продажби и отчитане на устройството.

1.1. ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

КА	- Електронен касов апарат с фискална памет
ФП	- Фискална памет
ЕКЛ	- Електронна Контролна Лента

1.2. БЕЗОПАСНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА КА. ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1.2.1 Правила за монтаж и безопасна експлоатация на КА

- Не инсталирайте КА близо до източници на течаща вода и не го мокрете с вода или други течности. Не инсталирайте КА върху нестабилни повърхности, за да се избегне падането му. Не инсталирайте КА близо до източници на топлина. Избягвайте инсталирането на КА върху вибриращи повърхности или повърхности, проводящи вибрации.
- Захранването на КА да става от ел. контакти с 220V напрежение и честота 50Hz. За захранване на КА използвайте само ел. контакти, които отговарят на стандарта. Ако контактът не отговаря на изискванията, извикайте електротехник да го приведе в съответствие. Ако използвате удължител, той следва да отговаря на същия стандарт. Не включвайте в същия удължител електромотори, отоплителни уреди и други енергоемки консуматори. Не използвайте дефектен захранващ кабел на КА и не оставяйте захранващият кабел на места, където може да бъде притиснат или настъпен.
- Включвайте и изключвайте КА електрическата мрежа при положение "изключено" на мрежовия ключ на КА.
- Не манипулирайте вътрешността на КА с метални предмети поради опасност от токов удар.
- При зареждане на хартия не докосвайте термоглавата на печатащия механизъм. Това може да доведе до трайна повреда или до неправилна работа на устройството.
- Изключвайте КА от електрическата мрежа преди да го почиствате и не използвайте агресивни почистващи препарати.
- Не се опитвайте да ремонтирате КА сами. В случай на проблем се обърнете към обслужващият Ви сервиз.
- Изключете КА от мрежата и се обърнете към сервизната Ви организация в следните случаи: ако захранващият кабел на КА е повреден; ако КА е зaleyт с течност; при механична повреда на КА; ако КА не функционира нормално.

1.2.2. Правила за опазване на околната среда

- Етикетът, представляващ зачертано кошче за боклук, който можете да видите върху вашия продукт, означава, че този продукт не трябва да се изхвърля заедно с обикновените домакински отпадъци. За предпазване от евентуални щети върху околната среда или човешкото здраве, моля, отделете този продукт от останалите отпадъци, за да се гарантира, че той ще бъде рециклиран по екологично съобразен начин. За повече информация относно наличните места за събиране на отпадъци, моля, свържете се с местните власти или търговеца, от когото сте закупили този продукт.

1.3. ЗАПОЗНАВАНЕ С КА

Стационарните касови апарати **TREMOL ZM** са фискални устройства, предназначени за регистриране на извършените продажби в различни видове търговски обекти. КА притежават удобна клавиатура и вградени дисплеи за оператора и клиента, което позволява ясно и правилно оценяване на въведената чрез клавиатурата информация.

Вградения в КА принтер обезпечава издаването на ясни и четими документи за всяка операция (продажба, отчет, въвеждане/извеждане на суми и т.н.).

В модела с две ленти, едновременно с издаваните документи се отпечатват и техни копия върху контролна лента с по 18 символа на ред.

В модела с една лента копията се съхраняват в специална памет – ЕКЛ. В този случай документите се отпечатват с 32 символа на ред. Съдържанието на контролната лента се отпечатва със символи с височина $\frac{1}{2}$ или еднаква спрямо нормалните.

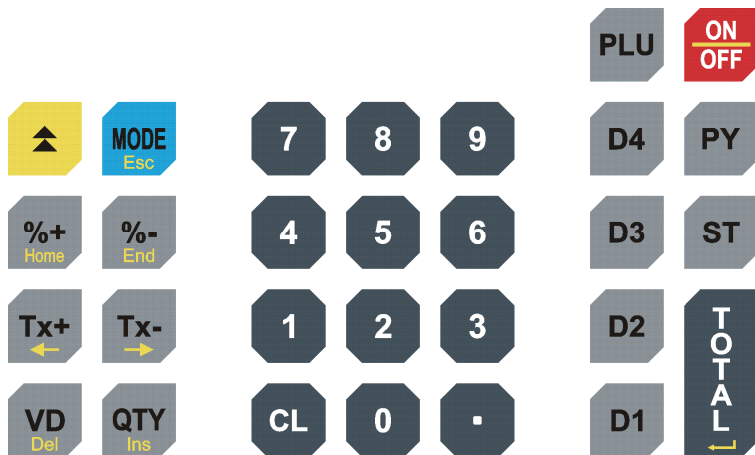
1.3.1. Външен вид. Съставни части

Описание:

1. Клавиатура;
2. Капак на принтера;
3. Дисплей за оператора;
4. Клиентски дисплей;
5. Интерфейси -за връзка с компютър, баркод скенер и везна (дисплей);
6. Макара за навиване на хартия (само за **TREMOL ZM02**).

1.3.2. Клавиатура. Общ вид и описание на отделните клавиши

Клавиатурата на КА се състои от 29 клавиша , условно разделени на няколко групи:

Цифрови клавиши: от **1** до **9** включително **0** и **.** - служат за въвеждане на цифрова информация в КА;

Клавиши за регистриране на продажби: от **D1** до **D4** за департаменти и **PLU** за артикули;

Функционални клавиши: всички останали, реализиращи специфични операции с КА. Разяснени са подробно по-долу.

1.3.3. Дисплей (индикация)

КА притежава два 16-разрядни буквеноцифрови дисплея за оператора и клиента, позволяващи визуално контролиране на работата с КА.

1.3.4. Принтер

Модел: APS-MP205(207/215)-LV. Високоскоростен и безшумен LINE-THERMAL принтер с разделителна способност 8 точки/мм и скорост до 8 реда/секунда.

1.3.5. Оперативна памет

Неразделна част от КА, служеща за запомняне на регистрираните суми на продажбите, програмираните параметри и друга служебна информация.

1.3.6. Фискална памет

Във фискалната памет се записват всички данни съгласно изискванията на наредба Н-18 / 13.12.2006 г. на МФ. Унищожаването или промяната на тези данни е невъзможно.

Блокът фискална памет (ФП) е изпълнен във вид на модул. Производителят запечатва модула фискална памет с "пломба", гарантираща невъзможност за неоторизиран достъп.

1.3.7. Електронна контролна лента

Електронната контролна лента представлява енергонезависим буфер, предназначен за съхранение на копията на издаваните документи от КА, които работят с една хартиена ролка (**TREMOL ZM03**). Разпечатването на ЕКЛ се извършва автоматично при стартиране на дневен финансов отчет с нулиране или при изчерпване на обема на ЕКЛ. Разпечатаните ЕКЛ имат независими поредни номера, отбелязвани в дневните финансови отчети и в отчетите на ФП. Обема на ЕКЛ позволява съхранение на минимум 20000 печатни реда. При оставащи по-малко от 50 свободни реда в буфера на ЕКЛ не се допуска стартирането на нов клиентски фискален бон, а при достигане на последните 10 свободни реда бона се приключва автоматично.

1.4. ФУНКЦИОНАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА КА

КА позволява работа в два варианта – магазински и ресторантски. КА поддържа следните потребителски регистри:

Данъчни групи	от 4 до 8
Записи във ФП	общо 2640 за дневни отчети и специални събития
Оператори	до 20 с програмируемо име (20 символа) и парола (до 6 цифри)
Плащания	общо 5 с програмируеми имена (6 символа) 1 основно В БРОЙ (национална валута) 3 допълнителни (без курс) 1 валутно (с програмируем курс към основното)
Департаменти	20 с програмируеми: име (23 символа), цена, данъчна група, параметър за вида на цената и единична транзакция и 1 (ДЕП.00) без възможност за програмиране
Артикули	5000 с програмируеми име (23 символа), цена, параметър за вида на цената, данъчна група, принадлежност към департамент, налично количество, параметър, определящ следенето на количеството и баркод (номенклатурен номер)
Маси / клиенти	64 маси с по 4 места

1.5. ИНТЕРФЕЙСНИ ВЪЗМОЖНОСТИ

1.5.1. Работа с електронна везна

КА има възможност за получаване на количество от електронна везна. Везната се включва към КА посредством интерфейсен кабел. В КА са заложили 5 протокола на обмен на данни на различни видове електронни везни. Има възможност за добавяне на още 3 протокола по интерфейса. Протокола на обмен се избира в режим Програмиране, подрежим 9.

1.5.2. Работа с външен клиентски дисплей

Алтернативно на мястото на везната може да бъде включен външен дисплей. Протокола на обмен се избира в режим Програмиране, подрежим 9.

1.5.3. Работа с баркод скенер

КА поддържа работа с баркод скенер от типа RS232, позволяващ бърза продажба на стоки, притежаващи баркод етикет по стандартите EAN13, EAN8, UPC-A, UPC-E, в това число и теглови баркод по стандарта EAN13. КА автоматично разпознава типа на баркода.

1.5.4. Връзка с компютър

КА обменя данни с компютър в два основни режима:

Режим за програмиране и отчитане на КА. Той е удобен, когато КА работи автономно, но е необходимо данните за продажбите да се обобщават и съхраняват в компютър. Препоръчва се използването на безплатната програма **“EcrHelper”**, налична в уебстраницата на производителя: www.tremol.bg.

Режим “ON-LINE” за регистриране на продажби под управление на компютър. Възможни са два случая:

1. **Водещ касов апарат.** В този режим КА работи с външна база данни за артикулите. Всяко действие на КА в режим “Продажби” се докладва на компютър, а информацията за артикулите се изисква при продажбата им. Режимът позволява работа с неограничен брой артикули и възможност за следене в реално време процеса на регистрация.

2. **“ФИСКАЛЕН ПРИНТЕР”.** В този режим регистрирането на продажбите се извършва по инициатива на компютъра.

И в двата случая КА запазва ролята си по отношение на обработката на данните, натрупването и съхранението на оборотите.

Повече информация за протоколите на обмен е налична в уебстраницата на производителя: www.tremol.bg.

1.5.5. Сейф

КА има възможност да управлява сейф за монети и банкноти. Отваря се при всяко приключване на касов бон и при служебно въвеждане и извеждане на суми с

Отварянето на сейфа може да се забрани с параметър 12.

1.6. ЗАХРАНВАНЕ НА КА

1.6.1. Захранване от електрическата мрежа

КА се захранва от външен адаптер 7.5V/ 3.3A.

1.6.2. Захранване от вградените акумулатори. Зареждане на акумулаторите

КА **TREMOL ZM** притежава опция за работа с акумулатори, вградени в касовия апарат. Акумулаторите са от типа NiMH >1300mAh и се монтират задължително от сервизна организация. Зарядка на акумулаторите се извършва автоматично при включване на КА в ел.мрежата и трае около 10 часа при изтощени акумулатори. При напълно заредени акумулатори КА гарантира отпечатването на минимум 1500 бележки с по една продажба всяка и минимум 12 часа във включено състояние. За да се осигури дълъг живот на акумулаторите следвайте следните правила:

1. Зареждайте винаги акумулаторите до край;
2. Веднъж заредени, акумулаторите следва да бъдат зареждани отново едва след поне няколко часова работа;
3. При спиране от употреба на КА за повече от 30 дни акумулаторите следва да бъдат демонтирани.

1.7. КОНСУМАТИВИ ЗА РАБОТА НА КА И ТЯХНАТА ЗАМЯНА

Според вида КА се използва термохартия с външен термочувствителен слой и със следните параметри:

Хартия:	Ø 40мм. ⇔ 35мм.+ 20мм.	Ø 48мм. ⇔ 57мм.
КА:	TREMOL ZM02	TREMOL ZM03

1.7.1. Замяна (зареждане) на хартиени ленти

КА контролира наличието на контролна и бонова лента, като при липса на такива и опит за печат работата му се блокира, а на дисплея се изписва

Край ХАРТИЯ

За продължаване на работата с КА е необходимо да се извършат следните действия, описани стъпка по стъпка според модела КА:

модел: стъпка	TREMOL ZM02	TREMOL ZM03
■	Отваря се капака на принтера, посредством лек натиск в задния край и повдигане нагоре.	
▼	Изважда се макарата от навиващия механизъм. Разглобява се макарата, след което се къса и отделя старата контролна лента.	-
▼	Премахват се краищата на старите ленти. Новите ленти се почистват от подлепващото фолио и се подрязват под прав ъгъл, след което се поставят в гнездото за хартия с подрязания край отдолу.	
	Контролната лента отдясно на боновата.	-
▼	Подрязания край на контролната лента се допира в долната част на поемащия вал на принтера. Клавиш се натиска няколко пъти, така че поетата от принтера хартията да се придвижи напред и освободи дължина, достатъчна за закрепването на свободния край в процепа на навиващата макара.	-
▼	Подрязания край на боновата лента се допира в долната част на поемащия вал на принтера. Клавиш се натиска няколко пъти, така че поетата от принтера хартията да се придвижи напред и освободи дължина, достатъчна за преминаването на свободния край през процепа на капака.	Подрязания край на боновата лента се допира в долната част на поемащия вал на принтера. Принтера поема автоматично хартията и я придвижва достатъчно, че да премине през процепа на капака. С клавиш също може да се придвижи хартията
▼	Края на контролната лента се захваща в процепа на навиващата макара. Макарата заедно с лентата се връща в навиващия механизъм.	-
▼	Затваря се капака на принтера, освободения край на боновата лента се прекарва през процепа му.	
●	Натиска се клавиш , при което КА продължава прекъснатата операция.	

1.8. КАК ДА СЕ ИЗПОЛЗВА НАСТОЯЩОТО РЪКОВОДСТВО

Използван е определен ред при представянето на функциите и възможностите на КА, както следва:

① *Текстът отстрани на този символ обяснява едно или друго понятие, правило или функция.*

Текстът отстрани на този символ пояснява какво е необходимо да се направи, за да се реализира една или друга функция.

Пример: Текстът отстрани обяснява какво точно е показано в примера:

Клавишна последователност

Индикация

Текст, указващ значението на въведената информация и реакцията на КА.

1.9. ИНСТАЛИРАНЕ И ВЪВЕЖДАНЕ В ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА КА

- ① *Инсталирането на КА представлява програмиране на задължителните реквизити на касовия бон, параметрите на данъчните групи, както и желаните параметри на артикулите, департаментите, операторите и т.н.*
- ① *Въвеждането в експлоатация (фискализацията) представлява процедура по активиране на фискалната памет на КА. Извършва се от представител на вписаната в паспорта на фискалното устройство сервисна фирма, с която има сключен договор за поддръжка, и в присъствието на задълженото лице.*

1.10. ВИДОВЕ ДОКУМЕНТИ ИЗДАВАНИ ОТ КА

- ① *Всички издавани от КА документи имат заглавна част, съдържаща данни за задълженото лице и обекта, и крайна част, съдържаща рекламен ред, поредния номер на бона, датата и часа на издаването му, типа (фискален, нефискален или служебен), както и индивидуалните номера на КА и на ФП.*
- ① *До момента на въвеждане в експлоатация, всички документи издавани от КА имат надпис **“НЕФИСКАЛЕН БОН”**. Информацията за оборота се запомня само в оперативната памет на апарата.*
- ① *След въвеждане в експлоатация, клиентските касови бонове, дневните финансови отчети с нулиране и запис във фискалната памет и отчетите на фискалната памет имат надпис **“ФИСКАЛЕН БОН”**. Информацията за оборота се записва във фискалната памет на апарата. Всички останали документи, издавани от КА имат надпис **“СЛУЖЕБЕН БОН”**.*
- ① *Освен информация, оформена в документи (бонове), КА отпечатва и друга (служебна) информация в режим “Програмиране” и при автодиагностика. Тази информация не е оформена в горепосочения формат (няма заглавни и рекламни редове, пореден номер и т.н.)*
- ① *В настоящата инструкция ще бъдат разгледани примери при въведен в експлоатация КА, т.е. надписите на боновете ще бъдат **“ФИСКАЛЕН БОН”** и **“СЛУЖЕБЕН БОН”***
- ① ***Внимание!!!** В търговските обекти (по смисъла на Наредба Н-18 / 13.12.2006г. на МФ.) е разрешено използването само на въведени в експлоатация фискални устройства.*

1.11. ДОСТЪП ДО РЕЖИМИТЕ НА РАБОТА НА КА

- Прехода между режимите на работа с КА се осъществява чрез клавиш (избор на режима) и въвеждане на съответната парола от клавиатурата.
- Паролите могат да бъдат променени в режим “Програмиране”. При забравена парола за режим “Програмиране” се обърнете към сервизната организация.

Режимите на работа и паролите по подразбиране са:

Режим	Индикация при избор	Парола
“Продажби” регистрация на продажби и др.	Продажби: _____	
“Отчети Z” отчети с нулиране	Отчети Z: _____	
“Отчети X” отчети без нулиране	Отчети X: _____	
“Програмиране” програмиране на КА	Програм: _____	

2. ПРОГРАМИРАНЕ

2.1. СМИСЪЛ НА ПРОГРАМИРАНЕТО. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

① Програмирането на КА представлява настройване на касовия апарат чрез задаване на стойности и параметри, така че работата с него да съответства на конкретното работно място и желанията на потребителя. Обособено е в самостоятелен режим “Програмиране”.

① Пример: вход в режим “Програмиране”:

Клавишна последователност

Индикация

Избор на режим “Програмиране”.

Дисплеят показва, че КА се намира в режим “Програмиране” и очаква избор на подрежим.

2.1.1. Подрежими на програмиране

① За удобство програмирането е разделено на девет основни подрежима, достъпни с натискането на съответстващата им клавиш:

- програмиране на общи за КА параметри и величини;
- програмиране на плащания;
- програмиране на данъчни групи;
- програмиране на департаменти;
- програмиране на артикули;
- програмиране на оператори;
- комуникации в режим на програмиране и отчитане;
- тестове на КА и възстановяване на пароли за достъп.
- настройка на комуникационни параметри.

2.1.2. Функционални клавиши

Във всички подрежими на програмиране клавиш има смисъл на отказване на започната операция и връщане към предходно меню.

В подрежими до (плащания, данъчни групи, департаменти, артикули, оператори) клавиши и съответно увеличават/намаляват текущата номер позиция (плащане, данъчна група, департамент, артикул или оператор).

Останалите функционални клавиши са дефинирани за всеки подрежим поотделно. Общо правило е, че въвеждането на цифрова стойност и натискането на даден функционален клавиш програмира съответната

величина, натискането на клавиша без да е въведена цифрова стойност визуализира стойността на съответната величина.

2.1.3. Програмиране на цифрови стойности

 Въвеждането на цифрови стойности се извършва посредством цифровите клавиши от до вкл. и и натискането на съответния функционален клавиш.

2.1.4. Програмиране на параметри

 Програмирането на параметри става чрез набирането на номера на параметъра и натискането на или чрез друг специално указан клавиш. Промяната на параметъра става с повторното натискане на клавиша.

2.1.5. Програмиране на символи (имена)

 Програмирането на имена се извършва в специален подрежим, влизането в който става с функционален клавиш (най-често или друг специално указан). Въвеждането на символите може да се извърши по два начина – стандартна кодова таблица или чрез GSM клавиатура. Начина на въвеждане на текста се определя от параметър 31.

2.1.5.1. Програмиране на имена чрез кодова таблица

 Въвеждат се кодове на символите, съгласно таблицата на съответствие. Използват се цифровите клавиши и клавишите за буквите от А до F (виж таблица на клавишите). За улеснение са предвидени и допълнителни “редакторски” клавиши. След въвеждането на валиден код на символ, курсора се премества на следващия вдясно.

Въвеждането завършва с натискането на клавиш . При положение, че текста трябва да се измести надясно, задължително се въвеждат необходимия брой празни символи (код 20), предхождащи самия текст. Празните символи отдясно на текста не е необходимо да се въвеждат. Символът “^” (код 5E), определя следващия въведен, като двойно широк. Тези символи се отпечатват двойно широки, но се визуализират на дисплея по начина, по който са въведени. При имената на артикули и департаменти на КА с хартиена контролна лента (**TREMOL ZM02**) символът “|” (код 7C), показва, че следващия текст се пренася на другия ред.

 При програмиране на редовете от оформлението на бона има предвидена възможност за центриране на въведения текст. След приключване на въвеждането има запитване дали въведения текст да се центрира.

Потвърждава се с клавиш , а при отказ се натиска кой да е клавиш.

Таблица на клавишите в режим програмиране на имена: чрез кодова таблица

Функция	клавиш
букви съответно: A B C D E F	
Преместване курсора вляво ←	
Преместване курсора вдясно →	
Вмъкване на символ Insert	
Изтриване на символ Delete	
Позициониране на курсора в левия край Home	
Позициониране на курсора в десния край End	
Потвърждаване на въведения текст Enter	

Таблица на съответствието между символите и тяхните кодове

БУКВИ Латиница	БУКВИ Кирилица	ЦИФРИ И СИМВОЛИ
A = 41 a = 61	А = 80 а = А0	SP= 20 @ = 40
B = 42 b = 62	В = 81 в = А1	! = 21
C = 43 c = 63	В = 82 в = А2	" = 22 [= 5B
D = 44 d = 64	Г = 83 г = А3	# = 23 \ = 5C
E = 45 e = 65	Д = 84 д = А4	\$ = 24] = 5D
F = 46 f = 66	Е = 85 е = А5	% = 25 ^ = 5E
G = 47 g = 67	Ж = 86 ж = А6	& = 26 _ = 5F
H = 48 h = 68	Н = 48 н = 68	` = 27
I = 49 i = 69	З = 87 з = А7	(= 28 ~ = 60
J = 4A j = 6A	И = 88 и = А8	) = 29
K = 4B k = 6B	Й = 89 й = А9	: = 2A { = 7B
L = 4C l = 6C	К = 8A к = АA	+ = 2B } = 7C
M = 4D m = 6D	Л = 8B л = АB	, = 2C } = 7D
N = 4E n = 6E	М = 8C м = АC	- = 2D ~ = 7E
O = 4F o = 6F	Н = 8D н = АD	. = 2E .. = 7F
P = 50 p = 70	О = 8E о = АE	/ = 2F
Q = 51 q = 71	П = 8F п = АF	0 = 30
R = 52 r = 72	Р = 90 р = B0	1 = 31
S = 53 s = 73	С = 91 с = B1	2 = 32
T = 54 t = 74	Т = 92 т = B2	3 = 33
U = 55 u = 75	У = 93 у = B3	4 = 34
V = 56 v = 76	Ф = 94 ф = B4	5 = 35
W = 57 w = 77	Х = 95 х = B5	6 = 36
X = 58 x = 78	Ц = 96 ц = B6	7 = 37
Y = 59 y = 79	Ч = 97 ч = B7	8 = 38
Z = 5A z = 7A	Ш = 98 ш = B8	9 = 39
	Щ = 99 щ = B9	: = 3A
	Ъ = 9A ъ = BA	; = 3B
	Ы = 9B ы = BB	< = 3C
	Ь = 9C ь = BC	= = 3D
	Э = 9D э = BD	> = 3E
	Ю = 9E ю = BE	? = 3F
	Я = 9F я = BF	

2.1.5.2. Програмиране на имена чрез GSM клавиатура

Този режим на въвеждане на символи е разработен по подобие на клавиатура на мобилен телефон. Всеки бутон от цифровата клавиатура съответства на няколко знака, които се избират с многократно натискане на съответния бутон. Дефинирани са бутони за превключване между главни и малки букви, както и между кирилица и латиница. На първия ред на дисплея вдясно се изписват индикатори за режимите, а при натискане на бутон – кои букви се изписват с него. Клавишите за позициониране и придвижване на курсора при вече въведен текст са запазени.

Функционални клавиши при програмиране на имена чрез GSM клавиатура

	Превключване между малки букви, главни букви и цифри Индикатори: абв, Абв, АБВ, abc, Abc, ABC, 123
	Препинателни знаци: . , ? ! ' " # \$ % & @
	Превключване между кирилица и латиница Индикатори: CYR, LAT

Символна клавиатура

АБВ7 7 ABC7	ГДЕ8 8 DEF8	ЖЗИ9 9 GHI9
ЙКЛ4 4 JKL4	МНО5 5 MNO5	ПРС6 6 PQRS6
ТУФ1 1 TUV1	ХЦЧ2 2 WXYZ2	ШЩЪЗ 3 3
CL	ЪЮЯ0 0	.

2.2. ПРОГРАМИРАНЕ НА ОБЩИ ЗА КА ПАРАМЕТРИ И ВЕЛИЧИНИ [ПОДРЕЖИМ 1]**2.2.1. Общи параметри на КА**

Функционални клавиши

клавиш	Функция число клавиш / клавиш	Обхват ст-ст по подразбиране
	Задава / показва процент надбавка	Стойност от <u>0.00</u> до 99,99
	Задава / показва процент отстъпка	Стойност от <u>0.00</u> до 99,99
	Задава / показва номер касово място	Стойност от <u>0001</u> до 9999
	Задава / показва начални цифри за теглови баркод	Стойност 28
	Задава / показва начални цифри за операторски баркод	Стойност 27
	Вход в меню за програмиране на диапазон от номера за фактури (изписва текущия номер на фактура)	двойка числа от по 10 цифри: от 0000000001 до 9999999999 по подразбиране от <u>1 до 0</u> (не е определен валиден диапазон)
	Избор ред за оформление на бона (вход в режим програмиране на име)	Ред 0 – ТРЕМОЛ ООД : (20 символа за рекламен текст на външния дисплей) Редове от 1 до 8 оформление на бона: (18 или 32 символа според модела КА) Ред 1: ИМЕ НА ФИРМА Ред 2: АДРЕС НА ФИРМА Ред 3: ИМЕ НА ОБЕКТ Ред 4: АДРЕС НА ОБЕКТ Ред 5, 6 и 7 – празни * Ред 8 – празен * - отпечатва се в края на бона *(отпечатват се само ако не са празни)
	Текст предхождащ 13-те символа за ЕИК по Булстат (вход в режим програмиране на име)	До 8 символа – ЕИК
	Височина на шрифта за ЕКЛ само в TREMOL ZM03	Число: 1 или 2 съответно за височина 1/2 или 2/2 спрямо нормалната
	Показва / променя стойността (потвърждава промяната) на системен параметър с избран номер	Променлива НЕ или ДА според следващата таблица
	Отпечатва системните параметри	Според следващата таблица
	Отпечатва общите за КА величини: номер касово място; индивидуални номера на КА и фискалната му памет; текст и ЕИК по Булстат; процентната надбавка; процентна отстъпка; диапазон от номера за фактури, теглови баркод, операторски баркод и шрифт за отпечатване на ЕКЛ	

2.2.2. Системни параметри на КА

① Чрез системните параметри е възможно конфигурирането на КА според специфичните нужди на обекта и конкретното работно място. Всички възможни системни параметри са описани в таблицата:

Номер (изглед при печат)	Пояснение за параметъра	Стойност подразбиране
01 РЕСТОРАНТ	Определяне вида на КА (магазин / ресторант) Изисква потвърждение.	НЕ магазин
02 ВТОР .БОН	Издаване на вторични бонове - разпечатват се веднага след клиентския бон с натискане на кой да е клавиш, като продажбите са обединени според принадлежността към департамента.	НЕ не се издават
03 РЕКЛ.ЛОГО	Печат на рекламен знак преди бона . Представлява файл във формат BMP с размери до 224 x 80 за касите с хартиена контролна лента и до 384 x 80 за тези с ЕКЛ.	ДА отпечатва се
04 ПОДР .БОН	Вид на отпечатване на продажбите в бона Единият начин е съкратен - информацията за количество и единична цена се обединява на един ред, а ако количеството е единично не се изписва. Вторият начин е подробен - информацията за име, количество, единична цена и сума се разпечатва на отделни редове.	НЕ съкратен вариант
05 ДРОБНИ	Работа с цели или дробни числа. Внимание!!! с промяната автоматично се преобразуват всички програмирани цени (например цена 10,00 става 1000 и обратно). Изисква потвърждение.	ДА дробни числа от вида 0,00
06 ВЪВ .СУМА	Задължително въвеждане на сума преди плащане	НЕ не се изисква
07 ЗАБР .ВОЙД	Забрана на корекции на продажби в бона	НЕ разрешени са
08 ФИСКАЛИЗ .	Сервизен промяната му става според т.1.9.	НЕ
09 ДДС В БОН	Разпечатване на ДДС в бона Разпечатване данъчните отчисления и нето ДДС в бона	НЕ не се разпечатва
10 ON LINE	Задаване на режим на комуникации с компютър в реално време	НЕ комуникации само при програмиране и отчитане"
11 ФИСК.ПР .	Активиране на режим "Фискален принтер" Внимание!!! възможен само във вариант магазин. При промяна от НЕ в ДА. Изисква потвърждение.	НЕ не е активен (ако П10=ДА, водещ касов апарат)
12 СЕЙФ	Управление на сейф автоматично при приключване на бон или при натискане на клавиш.	НЕ не се управлява
13 ВАЛУТА	Работа с валута	НЕ
14 ДИСПЛЕЙ	Тип на устройството, свързано към третия интерфейс (дисплей / везна)	НЕ везна
15 ЗАБР .СВ.Ц	Забрана за работа със свободно въведени цени на артикул	НЕ разрешени
16 ЗАБР. +/-	Забрана извършването на отстъпки/надбавки	НЕ разрешени

17 ЗАБР.ДЕП.	Забрана продажби от департаменти	НЕ разрешени
18 ВЕЗНА	Работа с везна. Позволява да не се следи количество, подадено от ел.везна (НЕ -не следи количество от везна / ДА – следи количество)	НЕ
19 ПОЛИНГ	Определяне вида на използвания протокол за връзка с компютъра в режим ON-LINE - водещ касов апарат	НЕ без полинг (по един КА на порт)
20 РY 1-3	Функция на клавиш определя работа като подменю за допълнително плащане 1,2 или 3	НЕ директно плащане 1
21 D4 04-20	Функция на клавиш определя работа като подменю за продажба от департаменти 4 до 20	НЕ директна продажба в ДЕП.04
22 СЪКР.ЕКЛ	Определяне на вида на ЕКЛ Задава дали в ЕКЛ да се съхраняват всички отпечатани бонове или само фискалните (използва се само в TREMOL ZMO3)	ДА съкратена ЕКЛ
23 ДЕП.В ОТЧ	Автоматично отпечатване на отчет по департаменти заедно с дневния отчет	НЕ
24 АРТ.В ОТЧ	Автоматично отпечатване на отчет по артикули заедно с дневния отчет	НЕ
25 ОП. В ОТЧ	Автоматично отпечатване на отчет по оператори заедно с дневния отчет	НЕ
26 АВТ.ИЗХОД	Автоматично освобождаване на КА за друг оператор след приключване на бон, КА излиза в режим очакване на парола	НЕ
27 НОМЕНКЛ.	Забрана на проверка на контролна сума при въвеждане на баркод. Позволява използването на баркода на артикула, като номенклатурен номер, без ограничение за дължина и формат	НЕ контр. сума се проверява
28 БАРКОД	Печат на баркод в края на бона. Определя да печата или не в края на фискалния бон баркод, съдържащ информация за № на бона и дата на издаването му.	НЕ Не се печата БК в края на бона
29 ФП с клв.	Режим Фискален принтер с разрешена продажба на стоки от клавиатурата. Позволява маркиране на продажби от клавиатурата и от персонален компютър	НЕ Продажби от клавиатура
30 ДУБЛИКАТ	Определя дали да се разпечатва дубликат на бона	НЕ Не разпечатва дубликат
31 GSM клав.	Определя начина на въвеждане на имена: с кодова таблица или GSM клавиатура	НЕ Кодова таблица

① **Внимание!!! Системен параметър П05 (формат на числата) представлява важна фискална характеристика на КА. При промяна, стойността му се записва във ФП на КА, заедно със следващия дневен отчет. Препрограмирайте само при необходимост!**

2.3. ПРОГРАМИРАНЕ НА ПЛАЩАНИЯ ИМЕ И КУРС НА ВАЛУТА [ПОДРЕЖИМ 2]

① КА позволява работа с пет вида плащания със следните характеристики:

- основно 0 – отговарящо на клавиш (отпечатва се винаги **В БРОЙ**), а се визуализира с програмираното име (по подразбиране - име на национална валута);
- допълнителни 1, 2 и 3 (с програмируемо име и възможност за забрана);

- **валутно** (с програмируеми име и курс към основното плащане и достъпно само при системен параметър 13 ВАЛУТА = ДА).

Функционални клавиши:

клавиш	Функция / Величина	Обхват ст-ст по подразбиране
	Преминава към следващ, по-голям номер плащане	До плащане номер 3 и след това валутно плащане
	Преминава към следващ, по-малък номер плащане	До плащане номер 0
	вход в режим програмиране на име на текущо плащане	До 6 символа 0 – <u>Лева</u> 1 – <u>Карта</u> 2 – <u>Чек</u> 3 – <u>Купон</u> <u>EURO</u>
	Разрешава / забранява текущото допълнително плащане	НЕ за забрана или <u>ДА</u> за <u>разрешение</u>
	Задава курс при избрана валута	Число от 0.000 до 999.99999 По подразбиране <u>1.95583</u>
	Определя параметъра за ресто на допълнителните плащания. Променя се с няколкократно натискане на клавиша	0- с изчисляване на ресто; 1- Безрестово; 2- Ограничено= на сумата на сметката
	Отпечатва информация за параметъра ресто на видовете плащания	
	Отпечатва програмираните параметри на плащания	

2.3. ПРОГРАМИРАНЕ НА ДАНЪЧНИ ГРУПИ [ПОДРЕЖИМ 3]

- ① *КА работи с осем данъчни групи за ДДС (А, Б, В, Г, Д, Е, Ж и З) с програмируеми стойности на данъчните ставки (коэффициенти). При регистриране на продажба, оборота се натрупва към една от данъчните групи, според принадлежността на дадения артикул или департамент. Данъчните групи Д, Е, Ж и З могат да бъдат забранени за използване (състояние по подразбиране).*

Функционални клавиши:

клавиш	Функция / Величина	Обхват ст-ст по подразбиране
	Преминава към следваща данъчна група	До група 3
	Преминава към предишна данъчна група	До група А
	Задаване на данъчна ставка на текущата данъчна група	Число от 0,00 до 99,99 (в %) А = <u>0.00</u> Б = <u>20.00</u> В = <u>20.00</u> Г = <u>7.00</u> Д = <u>***</u> Е = <u>***</u> Ж = <u>***</u> З = <u>***</u>
	Забранява използването на текущата данъчна група (само групи Д, Е, Ж и З)	Забранената данъчна група се визуализира и отпечатва като <u>**.*%*</u>
	Отпечатва стойностите на данъчните ставки	

- ① **Внимание!!!** Стойностите на данъчните ставки са регламентирани със закон. Променените стойности се записват във ФП на КА, заедно със следващия дневен отчет. Препрограмирайте само при необходимост!

2.5. ПРОГРАМИРАНЕ НА ДЕПАРТАМЕНТИ [ПОДРЕЖИМ 4]

- ① Департаментите се използват за разделяне на оборота по общ признак. В режим “Продажби” е възможно регистриране на директни продажби от департамент с програмирана или свободна цена.

Функционални клавиши:

клавиш	Функция	Обхват ст-ст по подразбиране
	Преминава към следващ, по-голям номер департамент	До номер 20
	Преминава към следващ, по-малък номер департамент	До номер 1
	Вход в режим програмиране на име на текущия департамент	До 23 символа По подразбиране: <u>Департамент xx</u>
	Задава / показва цена на текущия департамент	<u>0.00</u> до 999999.99
	Задава / показва данъчна група на текущия департамент	Число от 1 до 8, съответно за А, Б, В, Г, Д, Е, Ж или З
	Забрана за директна продажба на текущия департамент (няма определена данъчна група). За да се разреши отново, е достатъчно да се програмира принадлежност към разрешена данъчна група.	
	Показва / променя стойността на параметър единична транзакция (автоматично приключва бона в брой при продажба)	Величина <u>НЕ</u> или ДА
	Показва / променя стойността на параметър вид на цената , с която може да се извършва продажба	0- Забранена свободна цена; 1- Разрешена свободна цена; 2- Лимит за свободната цена
	Отпечатва информация за параметъра на свободна цена	
	Отпечатва информация за текущия департамент - параметър единична транзакция (ЕД.ТР.) се отпечатва само ако е ДА	

Пример: програмиране име и цена на департамент:

Клавишна последователност

Индикация

Програм: _ _ _ _ _

Избор на режим “Програмиране”.

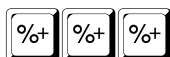

Програм 1 - 9

Деп.01 0.00

Вход в подрежим програмиране на департаменти. Текущ е първи департамент.

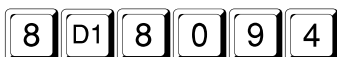

Деп.04 0.00

Избор на департамент 4.

име : Деп. 04

КАФЕ_

Вход в режим програмиране на име. Въвеждане на кодовете на символите "К", "А", "Ф" и "Е".

Деп. 04 0.00

Потвърждаване на въведеното име.

Деп. 04 10.50

Програмиране на цена 10,50.

Деп. 04 10.50

Отпечатване на програмирания департамент.

2.6. ПРОГРАМИРАНЕ НА АРТИКУЛИ [ПОДРЕЖИМ 5]

- ① Артикулите се използват за лесно регистриране на продажби на стоки или услуги по зададен номер или баркод (номенклатурен номер) с програмирана или въведена цена. Използването на артикули, позволява следенето на складова наличност за стоките и услугите, както и групирането им по департаменти.

Функционални клавиши:

клавиш	Функция / Величина	Обхват ст-ст по подразбиране
	Преминава към следващ, по-голям номер артикул	До номер 5000
	Преминава към следващ, по-малък номер артикул	До номер 1
	Задава / показва текущ номер артикул	1 до 5000
	Вход в режим програмиране на име на текущия артикул	До 23 символа По подразбиране: <u>Арт. xxxx</u>
	Задава / показва цена на текущия артикул	0.00 до 999999.99
	Показва / променя стойността на параметър вид на цената , с която може да се извършва продажба	0- Забранена свободна цена; 1- Разрешена свободна цена; 2- Лимит за свободната цена
	Отпечатва информация за параметъра на свободна цена	
	Задава / показва данъчна група на текущия артикул	Число от 1 до 8, съответно за А, Б, В, Г, Д, Е, Ж или 3

	Забрана за продажба на текущия артикул (няма определена данъчна група). За да се разреши отново, е достатъчно да се програмира принадлежност към разрешена данъчна група.	
	Задава / показва номер на департамента , към който принадлежи артикула	0 до 20 (За ДЕП.0 не се отпечатват вторични бонове)
	Задава / показва наличното количество на артикула	0.000 до 999999.99
	Увеличава и показва наличното количество на артикула	0 до 999999.99
	Намалява и показва наличното количество на артикула	0 до наличното за дадения артикул
	Показва / променя стойността на параметър забранена продажба при недостатъчно налично количество	0 – не се следи количество 1 – забранена. работа с отриц. кол. 2 – разрешена работа с отриц. кол.
	Отпечатва информация за параметъра за следене на количеството	
	Вход в меню за програмиране на баркод или номенклатурен номер на артикула; Потвърждението става с клавиш	8, 12 или 13 цифри баркод от типа: EAN8 EAN13, UPC-E или UPC-A; Ако параметър 27 НОМ.НОМЕР =ДА без ограничение в броя на цифрите и формата - до 13 цифри
	Изтрива баркода на текущия артикул	
	Отпечатва информация за текущия артикул -баркода се отпечатва само ако е програмиран.	

Пример: програмиране на име, цена и принадлежност към департамент на артикул:

Клавишна последователност

Индикация

Програм : _ _ _ _ _

Избор на режим "Програмиране".

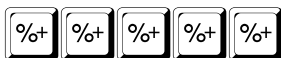

Програм 1 - 9

Артикул 0001

Вход в подрежим програмиране на артикули. Дисплея показва, че текущ е първия артикул.

Артикул 0006

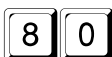
Избор на артикул 6.

Име : Арт. 0006 .

Име : БИРА_ .

Вход в режим програмиране на име.

Въвеждане на кодовете на символите “Б”, “И”, “Р” и “А”.

Артикул 0006

Потвърждаване на въведеното име.

Цена : 3.50

Програмиране на цена 3,50.

Арт 0006 Деп. 02

Програмиране на принадлежност към департамент 2.

Артикул 0006

Отпечатване на програмирания артикул.

2.6.1. Програмиране на баркод за артикул посредством скенер

Избира се текущ артикул. Включения към КА и подготвен за работа скенер, се насочва към баркода на стоката. При вярно изчетен баркод се издава кратък звуков сигнал, а стойността на баркода се разпечатва. КА не допуска еднакви баркодове за различни артикули.

2.7. ПРОГРАМИРАНЕ НА ОПЕРАТОРИ. [ПОДРЕЖИМ 6]

- ① КА позволява работа на до 20 оператора. По подразбиране КА работи с един оператор с парола “0”. Ако е необходим по-голям брой оператори, то първо трябва да бъде зададен техния брой, а след това и имената и паролите им за достъп.

Функционални клавиши:

клавиш	Функция	Обхват <u>ст-ст</u> по подразбиране
	Задаване на брой на операторите	Число от 1 до 20
	Преминва към следващ, по-голям номер оператор	До 20
	Преминва към следващ, по-малък номер оператор	До номер 1
	Програмиране на име на оператор	До 12 символа при КА с 2 ленти и до 20 символа при КА с ЕКЛ по подразбиране: Оператор хх

	Вход в режим на въвеждане на парола на текущия оператор	До 6 цифри (ако цифрите са по-малко от 6, въвеждането завършва с) по подразбиране за оператор 1: парола:
	Отпечатва имената на програмираните оператори	

2.7.1. Програмиране парола на оператор посредством баркод скенер.

- ① *Избира се текущ оператор. Програмиране на операторски баркод се извършва, както при програмиране баркод на артикули с предварително съставен баркод за съответния оператор. КА не допуска еднакви баркодове за различни оператори.*
- ① *При вход в режим регистрация са възможни както ръчно въвеждане на паролата, така и изчитане на операторския баркод със скенер.*
- ① *Баркода за оператор се състои от 13 цифри. Тълкуването на цифрите на баркода от КА е следното:*
 2 цифри – префикс на баркода (програмира се в общи параметри на КА)
 3 цифри – първите три цифри от исканата парола, поставени в обратен ред
 2 цифри – остатък при делене на 100 на производението на предходните три цифри
 3 цифри – следващите три цифри от исканата парола, поставени в обратен ред
 2 цифри – остатък при делене на 100 на производението на предходните три цифри
 1 цифра – чек сума на баркода

Пример: Парола 123456, Баркод: 2 7 3 2 1 0 6 6 5 4 2 0 4

2.8. РАБОТА С КОМПЮТЪР В РЕЖИМ НА ПРОГРАМИРАНЕ И ОТЧИТАНЕ [ПОДРЕЖИМ 7]

- ① *В този режим КА очаква команди по интерфейс. Индикацията при вход в режима е:*

ТЕСТОВЕ НА КА. ПАРОЛИ ЗА ДОСТЪП [ПОДРЕЖИМ 8]

- ① *В този подрежим е възможно да бъдат проверени функционално отделните модули на КА.*
- ① *С натискането на съответния клавиш се стартират следните тестове:*

клавиш	Тест	Действие, особености
	тест на серийния интерфейс 1 (компютър)	проверява връзка м/у приемаща и предаваща линия
	тест на серийния интерфейс 2 (везна)	проверява връзка м/у приемаща и предаваща линия
	тест на серийния интерфейс 3 (баркод четец)	проверява връзка м/у приемаща и предаваща линия
	тест на фискалната памет	чете и проверява контролните числа във ФП; отпечатва броя оставаци записи във ФП

	тест на програмната памет	проверява и отпечатва версията на програмното осигуряване на КА
	тест на принтера	отпечатва кодовата таблица на символите
	тест на енергонезависимата памет	проверява и отпечатва типа на монтирания EEPROM
	тест на сейф	предизвиква отваряне на чекмедже
	тест на индикаторите	изписва последователно всички възможни символи на индикаторите
	тест на клавиатурата	изписва кода на всеки натиснат клавиш (изхода от теста става чрез изключване на захранването на КА или с 4-кратно натискане на)

① *В този подрежим могат да бъдат направени допълнителни настройки на КА-плътност на печат, контраст на дисплеите и др.:*

клавиш	Функция	Обхват <u>ст-ст по подразбиране</u>
	Избор на лого	0 или 1 Стойност по подразбиране - 0
	Измерване нивото на захранващата батерия	Стойността та батерията
	Плътност на печата	Число от <u>1</u> до 3
	Задава / показва време за автоматично изключване на КА при положение, че с него не е работено повече от зададеното време	Стойност <u>01</u> ,02,05 до 10 минути Отнася се за КА, работещи на батерийно захранване
	Контраст на дисплей	Стойност от 01 до 10

① *В този подрежим могат да бъдат променени паролите за достъп до режимите за отчитане и програмиране. Паролите са със задължителна дължина 5 цифри.*

Функционални клавиши:

клавиш	Функция	Обхват <u>ст-ст по подразбиране</u>
	Вход в режим програмиране на парола за режим Отчети Z	Задължително 5 цифри <u>11111</u>
	Вход в режим програмиране на парола за режим Отчети X	Задължително 5 цифри <u>22222</u>
	Вход в режим програмиране на парола за режим Програмиране	Задължително 5 цифри <u>33333</u>
	Автоматично възстановяване на паролите по подразбиране	
	Печат на помощно меню	

2.10. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ВСИЧКИ ПАРАМЕТРИ НА КА ПО ПОДРАЗБИРАНЕ

- ① Възстановяването е възможно само, ако всички отчети на КА са нулирани и ЕКЛ е разпечатана.
- В 8-ми подрежим на програмиране се натиска клавиш **0**, след което клавиши **1 3 5 7 9** и за потвърждение.
- ① **Внимание!!!** Операцията е необратима. Всички програмирани параметри и стойности ще бъдат загубени!

2.11 НАСТРОЙКА НА КОМУНИКАЦИОННИ ПАРАМЕТРИ [ПОДРЕЖИМ 9]

 КА може да работи с различни периферни устройства – везна, външен дисплей и др. В КА са заложили определени настройки, които са необходими за коректната работа с тях. В този подрежим се избират:

- 1** скоростта на комуникация;
- 2** избор на комуникационен протокол на електронна везна;
- 3** избор на комуникационен протокол на външен дисплей;

2.11.1 Скорост на комуникация

- ① Чрез UART0 се осъществява връзка между КА и персонален компютър. Комуникацията може да се извърши с определена скорост. Дефинираните в КА стойности за скоростта са: 9600, 19200, 38400, 57600, 115200. По подразбиране стойността е 9600, а останалите се избират с клавиши и . При достигане на определена скорост, тя автоматично се инициализира и при изход от режима се запазва.

2.11.2 Протокол на електронна везна

- ① Връзката между КА и електронна везна се осъществява чрез определен комуникационен протокол.
- ① В КА са заложили 5 протокола на разпространени типове електронни везни. При необходимост могат да бъдат добавяни нови (чрез сериен интерфейс) или изтривани (с клавиш и потвърждение с).
- ① Изборът на тип протокол се стартира с клавиш **2**. Максималният брой въведени протоколи е 8. Протоколите се избират с клавиши и . При достигане на желания, той автоматично се инициализира и при изход от режима се запазва.

2.11.3 Протокол на външен дисплей

- ① В този режим се задава протокол за комуникация на КА с външен дисплей. Осъществява се аналогично на избора на протокол за работа с везна.

2.12. СВЕРЯВАНЕ НА ДАТА И ЧАС

- ① *Сверяване на дата и час се допуска само при нулиран дневен финансов отчет.*
- ① *Не може да бъде сверена дата по-ранна от тази на последния записан отчет във ФП.*
- ① *При опит за сверяване на дата, по-голяма от текущата с един ден се изисква потвърждение чрез повторно въвеждане.*

В основния режим "Програмиране" ПРОГРАМ 1 - 9 се

натиска клавиш Tx-, след което се въвежда датата във формат ДД-ММ-

ГГ и се потвърждава с ⏏. Въвеждат се само последните две цифри от годината. При коректно въведена дата се преминава към въвеждане на

час. Часа се въвежда във формат ЧЧ-ММ и се потвърждава с ⏏. Новите дата и час се отпечатват.

3. РЕЖИМ “ПРОДАЖБИ”

- ① В този режим се регистрират продажбите и се натрупва оборота на КА.
- ① Основно е описана работата във **ВАРИАНТ МАГАЗИН**, а във **ВАРИАНТ РЕСТОРАНТ** – само специфичните функции и особености.

3.1. ДОСТЪП ДО РЕЖИМА. ФУНКЦИОНАЛНИ КЛАВИШИ

Достъпа до режима се осъществява с избор на режима и въвеждане на паролата.

 Когато паролата е с 6 цифри, въвеждането завършва с въвеждане на последната цифра, а когато паролата е с по-малък брой цифри, въвеждането завършва с клавиш . При правилна парола ЕКАФП влиза в режим продажби, а при грешна автоматично се преминава към ново въвеждане.

 Паролата на оператора може да се въведе и с баркод скенер, ако предварително е била програмирана от идентификационния баркод на оператора .

Пример: вход в режим “Продажби” с парола с една до шест цифри:

Клавишна последователност

Индикация

Избор на режим “Продажби”.

Продажби: _ _ _ _ _

Въвеждане на парола “0”.

Продажби: *_ _ _ _ _

За момент се изписва номера на оператора.

01 Оператор 01

0.00

КА е в режим “Продажби”.

Изход от режима на текущия оператор.

Продажби: _ _ _ _ _

Въвеждане на парола “123456”.

Продажби: **** **

03 Оператор 03

За момент се изписва номера на оператора.

0.00

КА е в режим “Продажби”.

Функционални клавиши:

клавиш	Функция клавиш	Функция число клавиш
	Изчистване на грешка	
	1) Първо натискане - Изчисляване и печат на междинна сума в бона 2) Следващо натискане Преизчисляване и показване на сумата алтернативно във валута и в брой (само при П13 = ДА)	
 до 	Регистриране на продажба от департамент от 1 до 4 с програмирана цена	Регистриране на продажба от департамент от 1 до 4 със зададена в момента цена
 при пар.21 = ДА	Регистриране на продажба от департамент от 4 до 20 с програмирана цена (следва избор на департамент с число от 4 до 20)	Регистриране на продажба от департамент от 4 до 20 със зададена в момента цена (следва избор на департамент от 4 до 20)
	Меню за ръчно въвеждане на баркод (ном. номер). Потвърждението става със същия клавиш.	Регистриране на продажба на зададен номер артикул
	Автоматично получаване на продавано количество от електронна везна	Задаване на продавано количество
	1) КОРЕКЦИЯ “Непосредствен войд”	Въвеждане на свободна цена на артикул
	2) указване, че предстои КОРЕКЦИЯ “Дълбок войд” (следва регистриране на продажба)	
	3) Извън клиентски бон издаване на разширена касова бележка - фактура	
	Въвеждане на свободен текст в открит клиентски бон	Регистриране на стойността надбавка с въведена стойност
	след клиентски бон – дубликат (при пар.30 = ДА)	Регистриране на стойността отстъпка с въведена стойност
 	Регистриране на процентна надбавка / отстъпка с програмиран процент	1) Регистриране на процентна надбавка / отстъпка със зададен в момента процент 2) Извън клиентски бон: въвеждане / извеждане на служебни суми
	1) (при Пар.20 = НЕ) Плащане на цялата дължима сума в допълн. плащане 1	Плащане на получена сума в допълн. вид 1
	2) (при Пар.20 = ДА) Плащане на цялата дължима сума в допълн. вид 1 - 3 следва избор на номер плащане	Плащане на получена сума в допълн. вид 1 - 3 следва избор на номер плащане
	1) Плащане на цялата дължима сума в основно плащане “В БРОЙ”	Плащане на получена сума в основен вид плащане “В БРОЙ” , ако сумата е по-голяма от дължимата се изчислява ресто
	2) При П13=ДА и показана сума във валута - Плащане на цялата дължима сума във валута	Плащане на получена сума във валута , ако сумата е по-голяма от дължимата се изчислява ресто

3.2. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА РАБОТА В РЕЖИМ “ПРОДАЖБИ”. ОГРАНИЧЕНИЯ И ЗАБРАНИ

- ① С регистрирането на каквато и да е продажба започва издаването на клиентски фискален бон.
- ① Приключването на клиентски фискален бон става чрез плащане (едно или повече) достатъчно за покриването на натрупаната междинна (дължима) сума.
- ① След започване на плащане се разрешават единствено други плащания или функция “изчисляване на междинна сума”.
- ① Процентни отстъпки/надбавки могат да се правят както върху последната продажба, така и върху междинна сума. Във втория случай отстъпката (надбавката) се разпределя върху продажбите, формиращи междинната сума.
- ① Стойностни отстъпки/надбавки могат да се правят, както върху последната продажба, така и върху междинна сума. Във втория случай отстъпката (надбавката) се разпределя върху продажбите, формиращи междинната сума.
- ① Корекции са възможни само преди приключване на бона (преди започване на плащане).
- ① Корекция “непосредствен войд” представлява коригиране на последната транзакция в бона (продажба или отстъпка/надбавка). Тя може да се изпълни многократно, коригирайки последователно в обратен ред всички регистрирани продажби в бона.
- ① Корекция “дълбок войд” представлява коригиране на коя да е продажба в бона (последна или предишна).
- ① При корекция “дълбок войд” на продажба, върху която е правена отстъпка или надбавка, заедно с продажбата се анулира и направената отстъпка (надбавка).
- ① В касов бон преди започване на плащането може да се въведе свободен текст от клавиатурата по начина, избран с параметър 31.
- ① При приключен или незапочнат клиентски фискален бон могат да бъдат издадени бонове за служебно въведени или изведени суми.
- ① Дубликат на клиентски фискален бон може да бъде издаден само веднъж след приключването му преди започване на нов бон.
- ① Вторичните бонове (при програмиран системен параметър 02=ДА) се издават автоматично веднага след клиентския фискален бон.
- ① Някои функции могат да бъдат програмно забранени чрез съответния системен параметър.

3.3. ПРИМЕРИ - КЛАВИШНА ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ

3.3.1. Регистриране на продажби от департамент

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

D4

КАФЕ 10.50

Продажба от ДЕП. 4 с програмирана цена 10,50. Програмираното име се изписва вляво на дисплея.

8 . 8 D1

Деп. 01 8.80

Продажба от ДЕП. 1 със зададена цена 8.80. При липса на програмирано име се изписва "ДЕП." и номера на департамента.

Пример: Регистриране на продажба от департаменти от 4 до 20 .

Клавишна последователност

Индикация

1 5 D4

ДЕП 04 - 20

Продажба със зададена цена 15.00. КА очаква избор на департамент.

9

Деп.09 15.00

Продажба от ДЕП. 9 със зададената цена.

(виж примерен бон 1)

3.3.2. Регистриране на продажби на артикули

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

6 PLU

БИРА 3.50

Продажба на Артикул 6 с програмирана цена 3.50. Програмираното име се изписва вляво на дисплея.

6 . 0 4 VD

цена 6.04

Задаване на свободна цена 6.04.

1 2 0 2 PLU

Арт.1202 6.04

Продажба на Артикул 1202 със зададената цена. При липса на програмирано име се изписва номера на артикула.

(виж примерен бон 1)

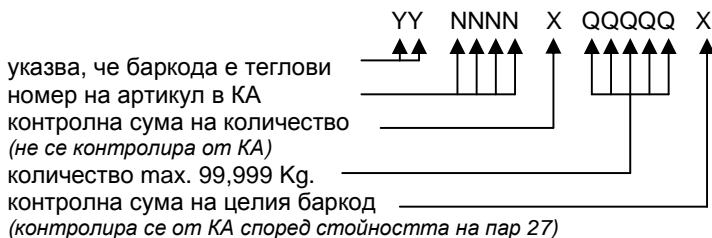
3.3.3. Продажба на артикули посредством баркод скенер

Сканира се баркода на стоката, която трябва да се продаде, и за която предварително са били програмирани цена и баркод. При вярно изчитане КА проверява за артикул с такъв баркод (номенклатурен номер), като при намерено съвпадение се регистрира продажба на съответния артикул. Преди сканирането е възможно да се зададе количество и цена.

- ① КА поддържа баркодове на стоки по стандартите EAN13, EAN8, UPC-A и UPC-E. Когато се използват единични баркодове (всеки вид стока има уникален баркод), то те задължително се програмират (виж 2.6).
- ① Като частен случай на EAN13 може да се използва теглови баркод. Този вид баркод носи в себе си информация за номера на артикула в КА и количеството му (до 5 разряда). Този вид баркодове не трябва да се програмират като параметри на артикула. Необходимо е да се програмират само началните две цифри, в общите параметри на КА (виж 2.2.).

Тълкуването на цифрите на баркода от КА е следното:

3.3.4. Продажба на артикули чрез ръчно въвеждане на баркод (номенклатурен номер)

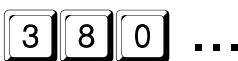
Пример:

Клавишна последователност

Индикация

Вход в режим за въвеждане на баркод (номенклатурен номер).

Въвеждане на цифри от баркода (номенклатурния номер).

Потвърждаване на въведения баркод (номенклатурен номер).

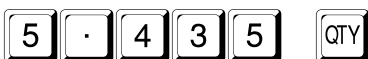
- ① Когато пар.27 НОМ.НОМЕР = ДА, КА приема въведените цифри без ограничение за броя и без контрол на контролна сума. т.е. възможна е продажба по номенклатурен номер на артикул.

3.3.5. Продажби с умножение

Пример: Продажба на ДЕП.4 с програмирана цена 10.50 и количество 5.435.

Клавишна последователност

Индикация

Задаване на количество 5.435.

Продажба от ДЕП.4 с програмирана цена 10.50. Дисплея показва резултата от умножението на зададеното количество и програмираната цена.

(виж примерен бон 1)

3.3.6. Продажби с умножение при работа с електронна везна

КА се установява в режим "Продажби". Електронната везна е предварително включена и подготвена за работа. Стоката се поставя върху везната. Изчаква се установяването на теглото на стоката върху дисплея на везната във формат XX,XXX Kg, след което се натиска клавиш . При нормална комуникация между КА и електронната везна,

претегленото количество се изписва на дисплея на КА. При липса на комуникация се издава продължителен звуков сигнал. Повторното натискане на клавиш предизвиква нов опит за извличане на количество от електронната везна. Следва продажба на артикул (департамент) по начини, описани по-горе.

3.3.7. Корекция “непосредствен войд”

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

КАФЕ -57.07

Коригиране на последната регистрирана продажба. Дисплеят показва коригираната продажба със знак минус.

(виж примерен бон 1)

3.3.8. Корекция “дълбок войд”

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

КОРЕКЦИЯ

Указване, че следва корекция.

Деп.01 -8.80

Повторение на продажбата, която ще се коригира точно по начина, по който е била регистрирана.

(виж примерен бон 1)

3.3.9. Изчисляване и печат на междинна сума

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

М.СУМА 35.04

Изчисляване и печат на междинна сума 35.04.

(виж примерен бон 1)

3.3.10. Регистриране на процентни отстъпки и надбавки

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

КАФЕ 10.50

Продажба от ДЕП.4 с програмирана цена.

Надб* 1.05

Процентна надбавка 10% върху последната продажба.

(виж примерен бон 2)

3.3.11. Регистриране на стойностни отстъпки и надбавки

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

БИРА 70.00

Продажба на 20.000 бр. от Артикул 6 с цена 3.50.

Отст* 10.00

Стойностна отстъпка за 10.00 върху последната продажба.

(виж примерен бон 2)

3.3.12. Регистриране на отстъпки и надбавки върху междинна сума

Пример: Процентна отстъпка със зададен процент.

Клавишна последователност

Индикация

М. СУМА 71.55

Изчисляване на междинна сума.

Надб* 14.31

Процентна надбавка 20% върху междинната сума.

М. СУМА 85.86

КА автоматично изчислява, отпечатва и показва новата междинна сума.

(виж примерен бон 2)

3.3.13. Въвеждане на свободен текст

- ① Свободен текст може да се въвежда в касов бон преди започване на плащането.
- ① Въвеждането на текста може да бъде по два начина в зависимост от системния параметър 31, виж. [2.1.5](#)

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

ТЕКСТ : _

Начало на програмиране на текст:

ТЕКСТ : NBT4488

Въвеждане на кодовете на символите на текста.

Центриране ?.

Потвърждаване на въведения текст.

или кой да е клавиш за отказ.

0.00

Потвърждаване на центрирането на текста или отказ.

3.3.14. Плащане в брой без изчисляване на ресто

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

М. СУМА 35.04

Изчисляване и показване на междинна сума 35,04.

Лева 35.04

Плащане в брой. Дисплея показва общата сума на приключения бон.

3.3.14. Допълнителни видове плащане. Смесено плащане. Пресмятане на ресто

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

М. СУМА 85.86

Изчисляване и показване на междинна сума 85,86.

ПЛАЩАНЕ 1-3 .

при пар. 20 = ДА

Задаване на получена от клиента сума 20.00 в допълнителен вид плащане 2.

ОСТАТЪК 65.86

КА показва остатъка за плащане.

РЕСТО 4.14

Плащане в брой със задаване на получена от клиента сума 70.00. На дисплея остава изчисленото ресто.

(виж примерен бон 2)

3.3.15. Работа с валута. Преизчисляване на суми. Плащане. Избор на ресто

① При програмиран системен параметър 13 ВАЛУТА = ДА, КА променя функционалността си както следва: в бона допълнително се отпечатва общата сума преизчислена във валута и програмирация курс; допуска се преизчисляване и визуализация на изчислена междинна сума във валута; допуска се използването на валута при плащане и при въвеждане / извеждане на суми.

След изчисляване на междинна сума, с последващо натискане на , е възможно преизчисляване и показване на сумата във валута и обратно в брой.

Когато показаната дължима сума е във валута, с клавиш се осъществява плащане в тази валута.

- Ако преди това се въведе сума и тя е по-голяма от дължимата се изчислява ресто в брой - клавиш , или във валута - клавиш .
- Преди да избере вида ресто, операторът може да се откаже от плащането във валута с натискане на всеки друг клавиш.
- ① Връщане на ресто в брой е възможно само при достатъчна касова наличност на сума за деня.
- ① При някои стойности на сумите и курса е възможно да се получи разлика от закръгление при пресмятането.

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

М. СУМА 35.04

Индикация и печат на междинна сума 35.04.

ЕВРО 17.92

Лева 35.04

ЕВРО 17.92

Всяко следващо натискане на клавиша превключва показанието на сумата във валута и обратно в брой. Визуализират се програмираните имена на плащания.

Ресто: TTL 4=ВАЛ

Плащане на сума 20.00 във валута. КА очаква избор на вид ресто.

РЕСТО 4.06

Потвърждаване на избрания вид ресто – в брой. Приключване на бона.

(виж приключване бон 1 и 2, П13 ВАЛУТА = ДА)

3.3.16. Издаване на разширена клиентска бележка (фактура)

- ① КА има възможност да разпечатва разширена касова бележка (тип фактура). Издаденият фискален бон притежава следните допълнителни реквизити: пореден номер (генерира се автоматично от КА в зададен диапазон); данни за клиента (попълват се на ръка върху документа с изключение на идентификационния номер и ЗДДС номера на клиента, които се въвеждат при започване на документа).
- ① Продажбите се отпечатват подробно, с отделни редове за количество, единична цена и стойност, както при П04=ДА. Задължително се разпечатват данъчните отчисления и нето стойността на сделката, както при П09=ДА.
- За да се издаде фактура е необходимо преди началото на клиентски бон да се натисне клавиш . Следва въвеждане на идентификационен номер и номер от ЗДДС на клиента (програмиране на символи – виж 2.1.5.).

 Отказа от издаването на фактура може да стане с клавиш , преди маркиране на продажби.

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

ЕИК: _____

Указване, че ще се издава фактура. КА очаква въвеждане на идентификационен номер на клиента.

987654321_

ЗДДС N: _____

Задължително въвеждане на символите от ЕИК по Булстат на клиента 987654321 и потвърждаване на въведения текст. КА преминава в очакване въвеждането на ЗДДС номер.

BG987654321_

0.00

Въвеждане на символите от ЗДДС номера на клиента BG987654321 и потвърждаване на въведения текст. Когато клиента няма ЗДДС номер, потвърждаването следва да се направи без да се въвежда нито един символ.

- ① При изчерпване на номерата на фактури от зададения диапазон и след събитие Нулиран RAM е възможно (необходимо) задаването на нов диапазон.

3.3.17. Служебно въвеждане и извеждане на суми

- ① Тези суми се добавят (изваждат) към касовата наличност общо за КА и за съответния оператор, без да променят реализирания оборот.

Пример:

Клавишна последователност

Индикация

Плащане 1-4 TTL

Служебно въвеждане на сума 30.00.

    или

30.00

Указване вида на сумата (тип плащане).

(виж примерен бон 4)

 Използват се клавиши , , за съответните допълнителни плащания, клавиш за валута и клавиш за основно плащане "В БРОЙ".

3.4. ПРИМЕРИ – БОНОВЕ

Име на фирма	
Адрес на фирма	
ЕИК	123456789
Име на обекта	
Адрес на обекта	
ЗДДС N	BG123456789
0001	Иванов
Деп04	КАФЕ
Сума*Б	10.50
Деп01	
Сума*Б	8.80
Деп06	
Сума*Б	15.00
00006	БИРА
Сума*Б	3.50
01202	
сума*Б	6.04
Деп04	КАФЕ
5.435 x	10.50
сума*Б	57.07
КОРЕКЦИЯ	
Деп04	КАФЕ
5.435 x	10.50
сума*Б	57.07

КОРЕКЦИЯ	
Деп.1	
сума*Б	8.80

М.сума	35.04
ОБЩА СУМА....35.04	
В брой.....35.04	
0034 04 Продажби	
16-02-2009 15:19	
* ФИСКАЛЕН БОН *	
ZK123456 50123456	

примерен бон 1

18 колонен печат
 П04 ПОДР.БОН = НЕ
 П09 ДДС В БОН = НЕ
 П13 ВАЛУТА = НЕ

М.сума	35.04
ОБЩА СУМА....35.04	
EURO	17.92
В.курс:	1.95583
EURO	20.00
Ресто:	
В брой.	4.06
0034 04 продажби	
16-02-2009 15:19	
* ФИСКАЛЕН БОН *	
ZK123456 50123456	

приключване бон 1

П13 ВАЛУТА = ДА

Име на фирма	
Адрес на фирма	
ЕИК	123456789
Име на обекта	
Адрес на обекта	
ЗДДС N	BG123456789
0001	Иванов
Деп04	КАФЕ
Сума*б	10.50
Надб*б 10.00%	1.05
00006	БИРА
20.000 x 3.50	
Сума*б	70.00
Отст*б	10.00
М.сума	71.55
Надб*б 20.00%	14.31
М.сума	85.86
ОБЩА СУМА.....85.86	
Кредит.....	20.00
Остатък.....	65.86
В брой.....	70.00
Ресто: В брой.....	4.14
0084 02 Продажби	
16-02-2009 15:29	
ФИСКАЛЕН БОН	
ZK654321 50654321	

примерен бон 2

32 колонен печат
 П04 ПОДР.БОН = НЕ
 П09 ДДС В БОН = НЕ
 П13 ВАЛУТА = НЕ

ОБЩА СУМА.....85.86	
EURO	43.90
В.КУРС:	1.95583
КРЕДИТ.....	20.00
ОСТАТЪК.....	65.86
В БРОЙ.....	70.00
РЕСТО: В БРОЙ.....	4.14
0084 02 продажби	
16-02-2009 15:29	
ФИСКАЛЕН БОН	
ZK654321 50654321	

приключване бон 2

П13 ВАЛУТА = ДА

Име на фирма	
Адрес на фирма	
ЕИК	123456789
Име на обекта	
Адрес на обекта	
ЗДДС N	BG123456789
ОРИГИНАЛ	
фактура N	
0000000004	
0001	Иванов
00006	БИРА
Кол.	40.000
Ед.цена	3.50
Сума*Б	140.00
ОБЩА СУМА...140.00	
Всичко.....	140.00
ДДС*Б.....	23.33
Б=20.00%	
Нето ст-ст..	116.67
В брой.....	140.00

Продавач:	

Получател:.....	

Купувач:	

Адрес:	

ЕИК: 987654321	
ЗДДС N:BG987654321	
* * * * *	
0035 01 Продажби	
16-02-2009 15:31	
* ФИСКАЛЕН БОН *	
ZK123456 50123456	

примерен бон 3

18 колонен печат фактура
 автоматично подробен печат
 и печат на ДДС в бона
 П13 ВАЛУТА = НЕ

име на фирма	
адрес на фирма	
ЕИК	123456789
име на обекта	
адрес на обекта	
ЗДДС N	BG123456789
0001	ИВАНОВ
Служебно въведени:	
В брой.....	30.00
0036	
16-02-2009 15:19	
* СЛУЖЕБЕН БОН *	
ZK123456 50123456	

примерен бон 4

служебно въведени суми

3.5. РАБОТА С КА В РЕСТОРАНТСКИ РЕЖИМ

3.5.1. Специфични особености

- ① *Работата в ресторантски режим позволява едновременното натрупване на няколко сметки (маса/място). Достъпа до всяка сметка се осъществява с избор на маса от 1 до 64 и място от 1 до 4.*
- ① *При натрупване в избрана сметка се издава специален служебен бон, описващ продажбите в отделната поръчка, както и старото и новото салдо на сметката.*
- ① *Вторичните бонове (при програмиран системен параметър 02=ДА) се издават автоматично веднага след бона за поръчката.*
- ① *Работата на двама различни оператори в една и съща сметка (маса/място) не е разрешена.*
- ① *КА обобщава регистрираните продажби в дадена сметка, като отделни позиции (една позиция представлява еднакъв артикул или департамент с еднаква цена). Максималния брой позиции в една сметка е 300 (300 различни асортимента).*
- ① *Възможни са корекции на продажби от предишни поръчки.*
- ① *След приключване на текуща операция с избрана маса и според стойността на параметър 26 АВТ.ИЗХОД, КА автоматично преминава в режим на очакване на паролата на нов оператор или в режим на очакване на нов избор на маса/място.*
- ① *Не са възможни: единична транзакция на департамент, дубликат и разширена клиентска бележка (фактура).*
- ① *Отстъпка (надбавка) е възможна единствено върху цялата сметка при закриването ѝ.*

Функционални клавиши, специфични за режим ресторант при работа с маси / сметки:

клавиш	Функция
	Избор на маса мястото се въвежда след като се избере масата
	Нова поръчка на избраната маса
	Печат на обобщена сметка на избраната маса
	Закриване на избраната маса

3.5.2. Избор на сметка (маса/място). Нова поръчка

Пример: Избор на сметка и откриване на нова поръчка за сметката

Клавишна последователност

Индикация

Маса 0-64 Tx+

След влизане в режим "Продажби" с паролата на съответния оператор, КА очаква въвеждане на маса/място.

Номер място 1-4?

Избор на маса 5. КА очаква въвеждане на място.

2

Опер 1 1 05-2

Избор на място 2. Дисплеят показва избраните: текущ оператор Опер 1, номер поръчка 1 и маса/място 05- 2. КА очаква следващ клавиш.

%+

0.00

Нова поръчка. КА е в режим на регистриране на продажби в текущата поръчка.

3.5.3. Регистриране на продажби в текуща поръчка. Приключване на поръчка

 След като бъде избрана сметка (маса/място) е възможно регистрирането на продажби (на артикули и от департаменти). То се извършва по същия начин, както в магазински вариант. Разликата е, че поръчката се закрива задължително с клавиш , при което се издава служебен бон, описващ продажбите в конкретната поръчка. В началото и в края на бона се отпечатва и текущото салдо на сметката. Ако е разрешено издаването на вторични бонове, то те се разпечатват веднага след този на поръчката, с натискането на кой да е клавиш.

3.5.4. Разпечатване на обобщена сметка

① Представява отпечатване на регистрираните продажби в сметката, обобщени по позиции.

 Избира се маса / място и се натиска . КА разпечатва сметката.

3.5.5. Закриване на сметка

① Закриването представлява съвкупност от няколко последователни действия:

- автоматично отпечатване на обобщена сметка;
- евентуална отстъпка или надбавка върху цялата сметка;
- плащане на дължимата сума и издаване на клиентски фискален бон.

 Избира се сметка (маса/място), след което се натиска клавиш , който предизвиква разпечатването на обобщената сметка. След приключването на разпечатката, КА спира, като на дисплея се изписва цялата сума на сметката. На този етап е възможно извършването на отстъпка или надбавка и/или приключването на сметката в някои от видовете плащане.

Пример: Избор на сметка. Закриване на сметката. Извършване на процентна отстъпка и приключване на сметката с плащане в брой.

Клавишна последователност

Индикация

5 Tx+ 2

Опер 1 4 05-2

Избор на маса 5 място 2. КА очаква следващ клавиш.

М. СУМА 125.00

Начало на разпечатването. След разпечатването на обобщената сметка на дисплея се показва общата сума на сметката.

Отст* -25.00

Извършване на зададена от клавиатурата процентна отстъпка 20%.

М. СУМА 100.00

На дисплея се показва окончателната сума за плащане.

Лева 100.00

Плащане в брой. Според стойността на П26 АВТ.ИЗХОД, КА автоматично преминава в режим на очакване на парола на нов оператор или преминава в режим на очакване на нов избор на маса/място.

3.5.6. Натрупване на бързи поръчки

Ако бъде избрана нулева маса, продажбите се натрупват директно, както в магазински вариант, без да се открива сметка. Издава се директно клиентски фискален бон, който се приключва с някой от вариантите плащане. Ако е програмирано издаването на вторични бонове, то те се разпечатват веднага след това, с натискането на който да е клавиш.

Пример: Откриване на бърза поръчка.

Клавишна последователност

Индикация

Маса 0-64 Tx+

Изчистване на дисплея. КА очаква въвеждане на номер маса.

БЪРЗА ПОРЪЧКА

Избор на нулева маса. КА очаква регистриране на продажби.

3.5.7. Примерни бонове ресторантски режим

Маса-място	05-2
Поръчка N	2
Старо салдо.....	17.50
00006 БИРА	
2.000 X 3.50	
Сума*Б.....	7.00
Сума.....	7.00
Ново салдо.....	24.50
0302 01 Продажби	
16-02-2009	15:29
* СЛУЖЕБЕН БОН *	
ZK654321	50654321

Маса-място	05-2
Брой поръчки	2
* * * * *	
Закрита сметка	
00006 БИРА	
7.000 X 3.50	
Сума*Б.....	24.50
М. сума.....	24.50
ОБЩА СУМА.....	24.50
В брой.....	24.50
0304 01 Продажби	
16-02-2009	15:39
* ФИСКАЛЕН БОН *	
ZK654321	50654321

бон за поръчка в сметка

бон за закриване на сметка

4. ОТЧИТАНЕ НА КАСОВИЯ АПАРАТ

- ① В отчетите на КА се съдържа информация за всички продажби, движението на паричните средства, движението на стоките, наличности по артикули и т.н. В зависимост от избрания режим се извършва четене и/или нулиране на отчетите на КА.

4.1. ИЗБОР НА РЕЖИМ

Изборът на режима се осъществява с последователно натискане на клавиш , до появяване на индикация, указана по-долу, и въвеждане на съответната парола за този режим.

Пример: Избор на режим отчитане и нулиране "Отчети Z"

Клавишна последователност

Индикация

Отчети Z: _ _ _ _ _

Отчет Z 3-6 TTL

Дисплеят показва, че КА се намира в режим "Отчети Z" и очаква избор на подрежим.

Пример: Избор на режим контролно четене "Отчети X"

Клавишна последователност

Индикация

Отчети X: _ _ _ _ _

Отчет X 4-6 TTL

Дисплеят показва, че КА се намира в режим "Отчети X" и очаква избор на подрежим.

Възможни са шест вида отчети, достъпни с натискането на съответния клавиш:

- дневен финансов отчет (с нулиране и запис във ФП в режим "Отчети Z");
- отчет плащания (справка налични дневни суми в режим „Отчети X“);
- справка за незакрити сметки и служебното им закриване (само в ресторантски режим);
- отчет на департаменти;
- отчет на артикули (справки по артикули в режим "Отчети X");
- отчети на оператори (справки по оператори в режим "Отчети X").

4.2. РАЗПЕЧАТВАНЕ НА ЕЛЕКТРОННА КОНТРОЛНА ЛЕНТА (ЕКЛ)

- ① Само при касовите апарати, работещи с ЕКЛ в режим “Отчети Z”, заедно със стартирането на дневния отчет се разпечатва и ЕКЛ.
- ① При необходимост (изчерпване обема на ЕКЛ), разпечатването на ЕКЛ може да се извърши самостоятелно с клавиш .
- ① Съдържанието на буфера на ЕКЛ се разпечатва в самостоятелен служебен бон. В началото на бона се отбелязва номера на ЕКЛ “ЕЛЕКТРОННА КОНТРОЛНА ЛЕНТА N XXXX”, а в края текст “ЕКЛ XXXX Разпечатана”.
- ① Всички бонове, буферирани в ЕКЛ се отпечатват в поредността, в която са издадени, без заглавните им редове и с височина на символите 1/2 или еднаква с тази на останалите документи, според зададената в режим “Програмиране” стойност.

Примерна разпечатка на ЕКЛ, съдържаща два буферирани документа (нулев дневен финансов отчет - бон N 0083 и фискален касов бон N 0084):

```

Име на фирма
Адрес на фирма
ЕИК      123456789
Име на обекта
Адрес на обекта
ЗДДС N BG123456789
ЕЛЕКТРОННА КОНТРОЛНА ЛЕНТА
N 0010
ДНЕВЕН ФИНАНСОВ отчет
ОБЩ ОБОРОТ.....0.00
* * * * *
ЕКЛ N * от 0009 до 0009
N посл.док. 0082
СУМА ОБОРОТ.....2164.44
СУМА НЕТО ст-ст..1803.70
СУМА ДДС.....360.74
* * * * *
N БЛОК ФП                0006
НУГИРАНЕ Z                5
0083
15-02-2009                19:32
* ФИСКАЛЕН БОН *
ZK654321                50654321

0001      иванов
Деп04 КАФЕ
Сума*Б                10.50
Надб*Б 10.00%          1.05
00006 БИРА
                20.000 x 3.50
Сума*Б                70.00
Отст*Б                10.00
М.сума                71.55
Надб*Б 20.00%          14.31
М.сума                85.86
Обща сума.....85.86
Кредит.....20.00
Остатък.....65.86
В брой.....70.00
Ресто: В брой.....4.14
0084      02 Продажби
16-02-2009            15:29
* ФИСКАЛЕН БОН *
ZK654321            50654321

ЕКЛ 0010 Разпечатана
0085
16-02-2009            19:34
СЛУЖЕБЕН БОН
ZK654321            50654321
    
```

Заглавна част на бона за разпечатване на ЕКЛ

Брояч на ЕКЛ

Копие на бон N 0083

Копие на бон N 0084

тип, дата и час на издаване на бона

- ① **Внимание !!!** Електронните контролни ленти представляват важен документ и следва да бъдат съхранявани по начина и в предвидения от нормативните уредби срок.

4.3. ДНЕВЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ НА КА

- ① В дневния финансов отчет се отпечатва информация за:
- **брой и стойност**¹⁾ на направени **ОТСТЪПКИ**;
  - **брой и стойност**¹⁾ на направени **НАДБАВКИ**;
  - **брой и стойност**¹⁾ на направени **КОРЕКЦИИ**;
  - **брой и стойност**¹⁾ на направени **КОРЕКЦИИ НА ОТСТЪПКИ**;
  - **брой и стойност**¹⁾ на направени **КОРЕКЦИИ НА НАДБАВКИ**;
  - **брой и стойност**¹⁾ на **СЛУЖ.ВЪВЕДЕНИ** суми по видовете плащания;
  - **брой и стойност**¹⁾ на **СЛУЖ.ИЗВЕДЕНИ** суми по видовете плащания;
  - **НАЛИЧНИ суми**¹⁾ по различните видове плащания;
  - **валутния курс**⁴⁾
  - **ОБОРОТ, НЕТО СТ-СТ и ДДС** за всяка разрешена данъчна група;
  - **Номерата**²⁾ на първата и последната ЕКЛ, включени в отчета;
  - **Номера**³⁾ на последния издаден документ;
  - **ОБЩ ОБОРОТ** от продажбите (за периода от предходния дневен отчет с нулиране и запис във ФП);
  - **СУМА ОБОРОТ**³⁾ **СУМА НЕТО СТ-СТ**³⁾ и **СУМА ДДС**³⁾ (за целия период от въвеждане в експлоатация на КА);
  - поредния **Н БЛОК ФП**³⁾ под който е записан отчетът във ФП;
  - пореден **номер**³⁾ **НУЛИРАНЕ Z**.

¹⁾ отпечатват се само, когато са ненулеви

²⁾ само за КА с ЕКЛ

³⁾ само при отчет с нулиране и запис във ФП

⁴⁾ само при определена работа с валута (П13=ДА)

- ① Когато няма натрупани суми и се стартира такъв отчет, се отпечатва специфичен "нулев дневен отчет", в който се съдържа само информация за:
- **ОБЩ ОБОРОТ** (0.00);
  - **СУМА ОБОРОТ, СУМА НЕТО СТ-СТ и СУМА ДДС** (за целия период от въвеждане в експлоатация на КА);
  - поредния **Н БЛОК ФП**, под който е записан отчетът във ФП;
  - пореден **номер** на **НУЛИРАНЕ Z**.
- ① При касовите апарати, работещи с ЕКЛ, при стартиране на дневен отчет с нулиране, се издават два документа в показаната последователност. Когато ЕКЛ е била разпечатана самостоятелно с клавиш **[ST]**, се издава само един документ – дневен финансов отчет с нулиране и запис във ФП.

Разпечатка ЕКЛ
* СЛУЖЕБЕН БОН *

Дневен финансов отчет с нулиране
и запис във ФП
* ФИСКАЛЕН БОН *

Име на фирма
 Адрес на фирма
 ЕИК 123456789
 Име на обекта
 Адрес на обекта
 ЗДДС N BG123456789

ДНЕВЕН ФИНАНСОВ

Отстъпки 1
 .....152.00
 Надбавки 0
 Корекции 2
 .....71.49
 Служ.въведени 0
 Служ.изведени 1
 В брой.....23.00
 Налични:
 В брой.....7719.71
 Купон.....520.00
 Кредит.....1040.21

Дневен оборот, ДДС

* * * *
 ДДС *А % = 0.00%
 Оборот.....34.17
 Нето ст-ст...34.17
 ДДС.....0.00
 ДДС *Б % =20.00%
 Оборот.....9268.75
 Нето ст-ст.7723.96
 ДДС.....1544.79
 ДДС *В % =20.00%
 Оборот.....0.00
 Нето ст-ст...0.00
 ДДС.....0.00
 ДДС *Г % = 7.00%
 Оборот.....0.00
 Нето ст-ст...0.00
 ДДС.....0.00

ОБЩ ОБОРОТ

.....9302.92
 * * * *
 Сума оборот
 .....55360.92
 Сума нето ст-ст
 .....48566.46
 Сума ДДС
 .....6794.46
 * * * *
 N блок ФП 0015
 Нулиране Z 18
 0124
 16-02-2009 19:31
 * ФИСКАЛЕН БОН *

Примерен дневен финансов отчет с нулиране и запис във ФП (18 колони)

Име на фирма
 Адрес на фирма
 ЕИК 123456789
 Име на обекта
 Адрес на обекта
 ЗДДС N BG123456789

ДНЕВЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ
ОБЩ ОБОРОТ.....0.00

* * * *
 ЕКЛ N от 0011 до 0011
 N посл.документ 0091
 Сума оборот.....2250.30
 Сума нето ст-ст...1875.25
 Сума ДДС.....375.05
 * * * *
 N БЛОК ФП 0006
 Нулиране Z 8
 0092
 16-02-2009 19:32
ФИСКАЛЕН БОН
 ZK654321 50654321

примерен нулев дневен финансов отчет (32 колонен печат ЕКЛ)

① **Внимание !!!** Дневните финансови отчети с нулиране и запис във ФП следва да бъдат извършвани ежедневно с цел обобщаване на дневните обороти. Те представляват важен документ и трябва да бъдат съхранявани по начина и в предвидения от нормативните уредби срок.

- ① Дневния финансов отчет се нулира без потвърждение, а разпечатването му продължава и след прекъсване на захранването.
- ① С помощта на параметри 23 – 25, е възможно заедно с дневния отчет, автоматично да бъдат стартирани и отчетите на артикули, департаменти и оператори. В този случай те се отпечатват преди дневния, като се нулират без потвърждение, а разпечатването им продължава и след прекъсване на захранването. Самостоятелното им стартиране в режим “Отчети Z” е забранено.
- ① В ресторантски режим, не е възможно да бъде извършен дневен финансов отчет, при положение че има незакрити клиентски сметки (маси).

4.4. ОТЧЕТ ПО ВИДОВЕ ПЛАЩАНИЯ

Представява отчет на оборотите в различните видове плащания.

- ① От основното меню на режим “Отчети Z” с клавиш **[PY]** се отпечатва отчет на оборота, разпределен по различните видове плащания.
Потвърждението за нулиране се извършва с натискането на клавиш **[0]**.
Отказа от нулиране става с натискането на всеки друг клавиш.

4.5. СПРАВКА ЗА НАЛИЧНИ ДНЕВНИ СУМИ

- ① От основното меню на режим “Отчети X” с клавиш **[PY]** се отпечатва информация за наличните дневни суми общо за КА. Отчета е чисто справочен. Тези суми се нулират заедно с дневния финансов отчет.

4.6. СПРАВКА ЗА НЕЗАКРИТИ СМЕТКИ. СЛУЖЕБНО ЗАКРИВАНЕ НА СМЕТКИ

- ① КА позволява служебно закриване на клиентски сметки в случай, че не са били закрити от съответния оператор в режим “Продажби”.
- ① Всички сметки се закриват без възможност за отстъпка или надбавка в основния вид плащане “В БРОЙ”.

От основното меню на режим “Отчети Z” се избира подрежим **[3]**. За всяка незакрита сметка се отпечатва: номер сметка (маса / място); име на оператора и сума по сметката. След разпечатването на списъка от незакрити сметки, КА очаква потвърждение за служебното им закриване, което се извършва с натискането на клавиш **[A]**. Отказът от закриване става с клавиш **[CL]**.

4.7. ОТЧЕТ НА ДЕПАРТАМЕНТИ

Представява отчет на оборотите и продадените количества по двадесетте департамента на КА.

От основното меню на режим “Отчети Z” се избира подрежим **[4]**. Потвърждението за нулиране на отчета по департаменти се извършва с натискането на клавиш **[0]**. Отказа от нулиране става с натискането на **[CL]**.

- ① В отчета по департаменти се отпечатва следната информация:
- **началната и крайната дата** на формиране на отчета¹⁾;
  - за всеки департамент, за който има натрупване, поотделно:
    - натрупания директно в департамента **ОБОРОТ**²⁾ от съответната данъчна група;
    - **продаденото количество**²⁾ директно от департамента;
    - натрупаните **ОТ АРТИКУЛИ**, принадлежащи към департамента **обороти**²⁾ по различните данъчни групи;
    - **общата сума**³⁾ за департамента;
  - обща **СУМА** от департаменти за периода;
  - пореден **номер**⁴⁾ на нулирането на този вид отчет **Департ.=0**.
-

¹⁾отпечатват се само, ако отчета е самостоятелен (не е заедно с дневния)

²⁾отпечатват се само, когато са ненулеви

³⁾отпечатва се само, ако има повече от един оборот

⁴⁾само при отчет с нулиране

4.8. ОТЧЕТ НА АРТИКУЛИ. СПРАВКИ ПО АРТИКУЛИ

4.8.1. Отчет на артикули (X и Z)

Представява отчет на оборотите и продадените количества на всички артикули на КА.

От основното меню на режима се избира подрежим **5**. Ако режима е "Отчети Z" отпечатването на отчета започва автоматично.

Потвърждението за нулиране се извършва с натискането на клавиш **0**. Отказа от нулиране става с натискането на всеки друг клавиш.

Ако режима е "Отчети X", отпечатването на отчета започва с клавиш **0**.

- ① В отчета по артикули се отпечатва следната информация:
- **началната и крайната дата** на формиране на отчета¹⁾;
  - за всеки артикул, за който има натрупване, поотделно:
    - натрупания от артикула **ОБОРОТ**²⁾ от съответната данъчна група;
    - **продаденото количество**²⁾ от артикула;
  - обща **СУМА** от артикули за периода;
  - пореден **номер** на нулирането на този вид отчет **Артикули =0**³⁾.
-

¹⁾отпечатват се само, ако отчета е самостоятелен (не е заедно с дневния)

²⁾отпечатват се само, когато са ненулеви

³⁾само при отчет с нулиране

4.8.2. Справки по артикули (X)

Освен отчета на артикулите, в режим "Отчети X" могат да се извършат следните справки, достъпни с натискането на следните клавиши:

- **D1** артикули, сортирани според принадлежност към департамент;
- **QTY** налични количества на артикулите;
- **PY** програмирани артикули (тези, за които са програмирани име, цена или баркод)

4.9. ОТЧЕТ НА ОПЕРАТОРИТЕ. СПРАВКИ ПО ОПЕРАТОРИ

4.9.1. Отчет на операторите (X и Z)

Представява отчет на задълженията на всички оператори на КА.

От основното меню на режима се избира подрежим **[6]**.

Ако режима е "Отчети Z", се отпечатва отчет за всички оператори, като нулирането му става с потвърждение - клавиш **[0]**, а отказа от нулиране - с всеки друг клавиш.

В "Отчети X", и при работа с повече от 1 оператор, отпечатването на отчет за всички оператори става с клавиш .

① В отчета по оператори се отпечатва следната информация:

- **началната и крайната дата** на формиране на отчета¹⁾;
- за всеки оператор, по отделно:
  - **номер и име** на оператора
  - **брой**²⁾ на обслужените **КЛИЕНТИ** (издадените клиентски бонове);
  - **брой и стойност**²⁾ на направени **ОТСТЪПКИ**;
  - **брой и стойност**²⁾ на направени **НАДБАВКИ**;
  - **брой и стойност**²⁾ на направени **КОРЕКЦИИ**;
  - **брой и стойност**²⁾ на направени **КОРЕКЦИИ ОТ ОТСТЪПКИ**;
  - **брой и стойност**²⁾ на направени **КОРЕКЦИИ ОТ НАДБАВКИ**;
  - **стойност**²⁾ на сумите **ПОЛУЧЕНИ** от клиенти;
  - **стойност**²⁾ на сумите **ВЪРНАТИ** на клиенти;
  - **брой и стойност**²⁾ на **ВЪВЕДЕНИ** суми по видовете плащания;
  - **брой и стойност**²⁾ на **ИЗВЕДЕНИ** суми по видовете плащания;
  - **НАЛИЧНИ суми** по различните видове плащания;
- пореден **номер**³⁾ на нулирането на този вид отчет **ОПЕРАТОРИ=00**.

¹⁾ отпечатват се само, ако отчета е самостоятелен (не е заедно с дневния)

²⁾ отпечатват се само, когато са ненулеви

³⁾ само при отчет с нулиране

4.9.2. Справки по оператори (X)

В режим "Отчети X" може да се извърши справка за задълженията на всеки един оператор поотделно, с натискане на клавиш **[6]** и след това номера на съответния оператор и клавиш **[PLU]**.

4.9. ПРИМЕРНИ ОТЧЕТИ:

Всички показани отчети са с нулиране, 18 колонен печат и извън дневния.

```

Име на фирма
Адрес на фирма
ЕИК 123456789
Име на обекта
Адрес на обекта
ЗДДС N BG123456789
ОТЧЕТ ДЕПАРТАМЕНТИ
От 15-02-2009
До 16-02-2009
Деп00
От артикули:
Оборот*Б.....17.40
Деп02
Оборот*Б.....96.00
Пр.кол. 12.000
От артикули:
Оборот*А.....14.40
Оборот*Б....148.24
Общо.....258.64
Деп04 КАФЕ
Оборот*Б....528.07
Пр.кол. 55.435
-----
Сума 900.11
Департ.=0 3
0139
16-02-2009 18:38
* СЛУЖЕБЕН БОН *
ZK123456 50123456
    
```

по департаменти

```

Име на фирма
Адрес на фирма
ЕИК 123456789
Име на обекта
Адрес на обекта
ЗДДС N BG123456789
ОТЧЕТ АРТИКУЛИ
От 15-02-2009
До 16-02-2009
00006 БИРА
Оборот*Б.....10.50
Пр.кол. 3.000
-----
01002
Оборот*Б.....18.50
Пр.кол. 2.000
-----
Сума 29.00
Артикули =0 2
0139
16-02-2009 18:38
* СЛУЖЕБЕН БОН *
ZK123456 50123456
    
```

по артикули

```

Име на фирма
Адрес на фирма
ЕИК 123456789
Име на обекта
Адрес на обекта
ЗДДС N BG123456789
ОТЧЕТ ОПЕРАТОРИ
От 15-02-2009
До 16-02-2009
ОП.1 ИВАНОВ
Клиенти 2
Отстъпки 0
Надбавки 0
Корекции 0
Получени:
В брой.....170.00
Купон.....15.00
Върнати:
В брой.....14.00
Служ.въведени 1
В брой.....100.00
Служ.изведени 0
-----
НАЛИЧНИ
В брой.....266.00
Карта.....15.00
Кредит.....0.00
Купон.....0.00
EURO.....0.00
* * * *
ОП.2 МАРКОВА 0.00
Оператори=0 2
0149
16-02-2009 19:08
* СЛУЖЕБЕН БОН *
ZK123456 50123456
    
```

по оператори

5. ОТЧЕТИ НА ФИСКАЛНАТА ПАМЕТ

- ① Във фискалната памет се съдържа информация за натрупаните обороти по данъчни групи, оформени като блокове с поредни номера и дати. Освен натрупващите блокове във ФП се записват и блокове, отразяващи следните събития: въвеждане в експлоатация; промяна на данъчните ставки; смяна на формата на числата; нулиране на оперативната памет (нулиран RAM); изтриване на ЕКЛ (само за **TREMOL ZM03**).
- ① В отчетите на ФП оборота от групи от А до Г се отпечатва винаги дори да е нулев. Оборотите от станалите групи се разпечатват само ако в периода, за който е отчета, не са били забранени (за тях е програмирана данъчна ставка).

5.1. ИЗБОР НА РЕЖИМ

Отчетите на фискалната памет се извършват, в кой да е от режимите "Отчети X" или "Отчети Z".

5.2. ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ОТЧЕТИ НА ФП

- ① **Внимание !!!** Отчетите на ФП следва да бъдат извършвани ежемесечно и ежегодно с цел обобщаване на дневните отчети. Те представляват важен документ и следва да бъдат съхранявани по начина и в предвидения от нормативните уредби срок.

5.2.1. Отчет на ФП по зададени начална и крайна дата.

- ① Възможно е разпечатването на **детайлен** или **съкратен** отчет. В първия случай се разпечатва съдържанието на всички блокове от ФП, включени в зададения период, поотделно за всеки блок и общо изчислените суми за периода. Във втория случай се разпечатват само номерата и датите на блоковете от ФП, включени в зададения период, и общо изчислените суми за периода. Когато КА е модел с ЕКЛ (**TREMOL ZM03**) номерата на ЕКЛ включени в периода също се отпечатват.

Влиза се в основното меню на кой да е режим "Отчети". Набирането на комбинацията от клавиши   указва, че отчета ще бъде кратък.

Набирането на комбинацията от клавиши   указва, че отчета ще бъде подробен. Началната дата се набира от цифровите клавиши във формат ДД-ММ-ГГ и се потвърждава с . Крайната дата се набира от цифровите клавиши във формат ДД-ММ-ГГ и се потвърждава с , с което се стартира отчета. Въвеждат се само последните две цифри от годината. КА не допуска въвеждане на дати по-късни от текущата.

Пример: Съкратен отчет на ФП от 01.01.2009 до 31.01.2009

Клавишна последователност

Индикация

1 1 ST

Отчет X 4-6 TTL

От 05-02-2009

Избор на съкратен отчет по дати. КА очаква въвеждане на начална дата. На дисплея се изобразява датата на последния дневен отчет записан във ФП.

0 1 0 1 0 9

От 01-01-2009

Въвеждане на начална дата 01.02.2009 година.

QTY

До 05-02-2009

Потвърждаване на въведената начална дата. КА очаква въвеждане на крайна дата.

3 1 0 1 0 9

До 31-01-2009

Въвеждане на крайна дата 28.02.2007 година.

VD

31-01-2009

Потвърждаване на въведената крайна дата и начало на разпечатването на отчета.

Отчет X 4-6 TTL

След разпечатването на отчета, КА се връща в основното меню на отчетния режим.

5.2.2. Отчет на ФП по зададени начален и краен блок

- ① Възможно е разпечатването на **детайлен** или **съкратен** отчет. В първия случай се разпечатва съдържанието на всички блокове от ФП, включени в зададения интервал, по отделно за всеки блок и общо изчислените суми за периода. Във втория случай се разпечатват само номерата и датите на блоковете от ФП, включени в зададения интервал, и общо изчислените суми за периода. Когато КА е модел с ЕКЛ (**TREMOL ZM03**) номерата на ЕКЛ включени в периода също се отпечатват.

Влиза се в основното меню на кой да е режим "Отчети". Набирането на комбинацията от клавиши **1 2 ST** указва, че отчета ще бъде кратък. Набирането на комбинацията от клавиши **2 ST** указва, че отчета ще бъде подробен. Началния номер на блок от ФП се набира от цифровите клавиши и се потвърждава с **QTY**. Крайния номер на блок

от ФП се набира от цифровите клавиши и се потвърждава с , с което се стартира отчета. КА не допуска въвеждане на номер блок по-голям от последния.

Пример: Подробен отчет на ФП от блок 41 до блок 48

Клавишна последователност

Индикация

Отчет X 4-6 TTL

От N 0102

Избор на подробен отчет по номера на блокове. КА очаква въвеждане на начален блок, като в дясно е номера на последния блок от ФП.

От 0041

Въвеждане на начален номер блок 41.

До N 0102

Потвърждаване на въведения начален номер блок. КА очаква въвеждане на краен номер блок, като в дясно е номера на последния блок от ФП.

До 0048

Въвеждане на краен номер блок 48.

До N 0048

Потвърждаване на въведения краен номер блок и начало на разпечатването на отчета.

Отчет X 4-6 TTL

След разпечатването на отчета, КА се връща в основното меню на отчетния режим.

5.3. СЛУЖЕБНИ ОТЧЕТИ НА ФП

- ① Служебните отчети по същество са еднакви със задължителните кратки отчети, като разликата е, че не се отпечатват номерата и датите на блоковете от ФП, а само оборотите и специалните събития. Вида на издадения документ е "СЛУЖЕБЕН БОИ".

Клавишната последователност за стартиране на отчетите е същата:

   или   , като вместо клавиш се използва клавиш .

Примерни подробен и кратък отчет на ФП:

```

Име на фирма
Адрес на фирма
ЕИК      123456789
Име на обекта
Адрес на обекта
ЗДДС N  BG123456789
ОТЧЕТ
ФИСКАЛНА ПАМЕТ
Въведена в експл.
09:41  25-12-2008
От      0002
До      0003
% ДДС   25-12-2008
A= 0.00 B= 20.00
V= 20.00 Г= 7.00
ДРОБНИ ЧИСЛА
25-12-2008  09:41
0002  26-01-2009
Оборот*А.....0.00
Оборот*Б....120.00
Оборот*В.....0.00
Оборот*Г.....0.00
Общ оборот
.....120.00
* * * *
N Посл.док.   0006

0003  27-01-2009
Оборот*А.....0.00
Оборот*Б.....0.00
Оборот*В.....0.00
Оборот*Г.....0.00
Общ оборот
.....0.00
* * * *
N Посл.док.   0009

* * * *
С У М А ОБОРОТ, ДДС
Оборот*А.....0.00
ДДС*А.....0.00
Оборот*Б....120.00
ДДС*Б.....20.00
Оборот*В.....0.00
ДДС*В.....0.00
Оборот*Г.....0.00
ДДС*Г.....0.00
- - - - -
Общ оборот
.....120.00
0825
06-02-2009  19:14
* ФИСКАЛЕН БОН *
ZK123456  50123456
    
```

примерен подробен отчет на ФП
по блокове (18 колонен печат)

```

Име на фирма
Адрес на фирма
ЕИК      123456789
Име на обекта
Адрес на обекта
ЗДДС N  BG123456789
ОТЧЕТ ФИСКАЛНА ПАМЕТ
ВЪВЕДЕНА В ЕКСПЛ.:
09:41  25-12-2008
ОТ      01-01-2009
ДО      31-01-2009
% ДДС   25-12-2008
A= 0.00 B= 7.00
V= 20.00 Г= 20.00
ДРОБНИ ЧИСЛА
25-12-2008  09:41




0002  27-01-2009
0003  28-01-2009
0004  29-01-2009
0005  30-01-2009
* * * *
С У М А ОБОРОТ, ДДС
Оборот*А.....0.00
ДДС*А.....0.00
Оборот*Б....1378.00
ДДС*Б.....229.67
Оборот*В.....0.00
ДДС*В.....0.00
Оборот*Г.....0.00
ДДС*Г.....0.00
Общ оборот.....1378.00
ЕКЛ N от 0019 до 0022
N посл.документ  0119
0145
06-02-2009  19:10
ФИСКАЛЕН БОН
ZK654321  50654321
    
```

примерен кратък отчет на ФП
по дати (32 колонен печат ЕКЛ)

6. АВАРИЙНИ СИТУАЦИИ ПРИ РАБОТА С КА

КА контролира коректността на данните в оперативната и фискалната си памет.

6.1. ГРЕШКА В ОПЕРАТИВНАТА ПАМЕТ НА КА “НУЛИРАН РАМ”

- ① *В случай на некоректни данни в ОП, на дисплея (и на принтера) се изписва съобщение **ГРЕШКА В ПАМЕТА**, след което КА подканва оператора да свери текущата дата и час.*
  - ① *Не може да бъде сверена дата по-ранна от тази на последния отчет, записан във ФП;*
  - ① *При опит за сверяване на дата по-голяма от текущата с един ден се изисква потвърждение чрез повторно въвеждане.*
- *На дисплея се извежда датата на последния запис във фискалната памет. Въвежда датата във формат ДД-ММ-ГГ и се потвърждава с . Въвеждат се само последните две цифри от годината. При коректно въведена дата се преминава към въвеждане на час. Часът се въвежда във формат ЧЧ-ММ и се потвърждава с . Новите дата и час се отпечатват.*
- ① **Внимание!!!** След нулиране на паметта всички параметри на КА се възстановяват от EEPROM паметта (виж [2.6.2](#).) При неизправна EEPROM памет параметрите се установяват по подразбиране. При необходимост те трябва да бъдат препрограмирани.
  - ① **Внимание!!!** Когато с КА се издават фактури, след нулиране на паметта и при неизправна EEPROM памет, е необходимо да се препрограмира диапазона от номера за фактура. Този диапазон, както и актуалния номер на фактура се възстановяват от EEPROM паметта.

6.2. ГРЕШКИ ВЪВ ФИСКАЛНАТА ПАМЕТ НА КА

- ① *В случаите на открита грешка във фискалната памет, на дисплея се изписва съобщение от вида **указан по-долу**, при което **КА е блокиран до намесата на сервизен техник**.*

Таблица с видовете грешки във фискалната памет:

Съобщение на дисплея	Значение
Грешна CRC	Грешна контролна сума в блок от фискалната памет
Неуспешен запис	Грешка при запис във ФП
Пълна памет	ФП е запълнена
Липсва ФП	ФП липсва
Грешна ФП	Грешка при четене на ФП
Лимит RAM reset	Изчерпан лимит на блокове във ФП за нулиран RAM и изтрита ЕКЛ. Максимум 200 записа.
Лимит дес. точка	Изчерпан лимит на блокове във ФП за смяна на десетичната точка. Максимум 50 записа.
Лимит дан. проц.	Изчерпан лимит на блокове във ФП за смяна на данъчните проценти. Максимум 50 записа.

7. ГРЕШКИ И БЛОКИРОВКИ ПРИ РАБОТА С КА

① В процеса на нормална работа с КА са възможни грешки от неправилна манипулация, препълване или други блокировки.

7.1. СЪОБЩЕНИЯ ИЗПИСВАНИ НА ДИСПЛЕЯ НА КА

Съобщение на дисплея	Ситуация	Значение	Начин за отстраняване
ЗАБРАНЕН	продажба на департамент	1) няма цена или дан. група е забранена 2) П17=ДА	натиснете CL започнете друга операция
ЗАБРАНЕН	продажба на артикул	няма цена или дан. група е забранена,	натиснете CL започнете друга операция
ЗАБРАНЕН	въвеждане св. цена	определена е работа без свободна цена П15=ДА,	натиснете CL започнете друга операция
НЕ Е ОТКРИТ	продажба на артикул с баркод	липсва артикул с такъв баркод	натиснете CL започнете друга операция
-КОЛИЧЕСТВО	продажба на артикул	наличното количество на артикула е недостатъчно	В режим "Програмиране" задайте ново налично количество за дадения артикул или определете работа без контрол на налично количество
! Препълване !	регистрация в режим "Продажби"	сумата е по-голяма от максимално допустимата	натиснете CL започнете друга операция
Препълване буфер	регистрация в режим "Продажби"	достигнат е максималния брой регистрации в бона	приключете бона в желанния вид плащане
ГРЕШКА	дълбок void	опит за корекция на несъществуваща продажба	повторете операцията от начало, като повторите точно продажбата, която ще се коригира
ГРЕШКА	непосредствен void	изчерпани са всички разрешени за корекция продажби	натиснете CL започнете друга операция
Въведете сума!	приключване на сметка	КА очаква задължително въвеждане на сума	приключете бона в желанния вид плащане, като преди това въведете сума
-Сума	служебно извеждане на суми; връщане на ресто	няма достатъчна налична сума от зададения вид плащане	натиснете CL започнете друга операция
ПРЕП. Диапазон Ф.	при опит за започване на фактура	изчерпан е диапазона от номера за фактура	В режим "Програмиране" задайте нов диапазон
НЕЗАКРИТИ СМЕТКИ	при опит за стартиране на отчет	има незакрити клиентски сметки (маси)	необходимо е сметките да бъдат закрити в режим "Продажби" от съответния оператор или служебно в режим "Отчети Z"

!Отчети Z: ST!	работа в режим "Продажби"	изчерпан е обема на ЕКЛ	разпечатайте ЕКЛ в режим "Отчети Z" с клавиш
!Отчети Z:- TTL!	работа в режим "Продажби"	препълнена сума в дневен отчет	направете отчета в режим "Отчети Z" с клавиш
!Отчети Z: 4 !	работа в режим "Продажби"	препълнена сума в отчет департаменти	направете отчета в режим "Отчети Z" с клавиш
!Отчети Z: 5 !	работа в режим "Продажби"	препълнена сума в отчет артикули	направете отчета в режим "Отчети Z" с клавиш
!Отчети Z: 6 !	работа в режим "Продажби"	препълнена сума в отчет оператори	направете отчета в режим "Отчети Z" с клавиш
г 0.00 или Р 0.00	в режим "Продажби" и П10=ДА, П11=НЕ	просрочено време за отговор от компютъра в режим "ON-LINE" водещ КА	проверете изправността на интерфейския кабел и състоянието на комуникационната програма
Line Error X	в режим комуникации с компютър	логическа грешка в комуникацията	проверете изправността на интерфейския кабел

7.2. СЪОБЩЕНИЯ ЗА ГРЕШКИ И БЛОКИРОВКИ, ОТПЕЧАТВАНИ НА ПРИНТЕРА

Съобщение на принтера	Значение	Необходими действия
СПАД НА НАПРЕЖЕНИЕ	Пропадане на захранването по време на печат или при отворен клиентски бон	КА е завършил започнатата операция
ВНИМАНИЕ ! СВОБОДНИ ХХ ЗАПИСА !	Остават ХХ броя записи във ФП	Осигурете навременна подмяна на фискалната памет
ФИСКАЛНА ПАМЕТ ЗАПЪЛНЕНА !	Фискалната памет е пълна и е достъпна само за четене. Невъзможно е да бъдат регистрирани повече продажби с КА	Фискалната памет трябва да бъде подменена по нормативно уредения начин
ГРЕШКА В ПАМЕТА	Нулирана оперативна памет RAM	Сверете дата и час; препрограмирайте КА; обърнете се към сервизната организация
фискална грешка Грешна CRC	Грешна контролна сума в блок от фискалната памет	Обърнете се към сервизната организация

7.3. БЛОКИРОВКИ ПРИ ПРОГРАМИРАНЕ

① *КА не позволява препрограмирането на някой стойности и параметри, преди извършването на отчети с нулиране или изпълнено друго условие. Списъкът на тези стойности и параметри е даден в таблицата:*

Промяна на параметър	Необходими условия
П01 (магазин / ресторант)	Нулирани дневен финансов; артикули
П05 (дробни / цели)	Нулирани всички отчети на КА
П13 (работа с валута)	Нулиран дневен финансов
П15 (забранена свободна цена на артикули)	Нулиран отчет артикули
П23 – П26 (автоматично стартиране на отчети заедно с дневния)	Нулирани дневен финансов и съответния отчет
Редове за оформление на бона (1 - 4)	Нулиран дневен финансов
Данъчни ставки	Нулиран дневен финансов
Плащания	Нулиран дневен финансов
Име и данъчна група на департамент (само за които има оборот)	Нулиран отчет департаменти
Име и данъчна група на артикул (само за които има оборот)	Нулиран отчет артикули
Цена на артикул (за който има оборот) при системен параметър П15=ДА	Нулирани дневен финансов; артикули
Брой на оператори	Нулиран отчет оператори
Диапазон от номера за фактура	Нулиран RAM , изчерпан диапазон или неизползван диапазон
Възстановяване на параметри по подразбиране	Нулирани всички отчети на КА и отпечатана ЕКП

БЕЛЕЖКИ:
